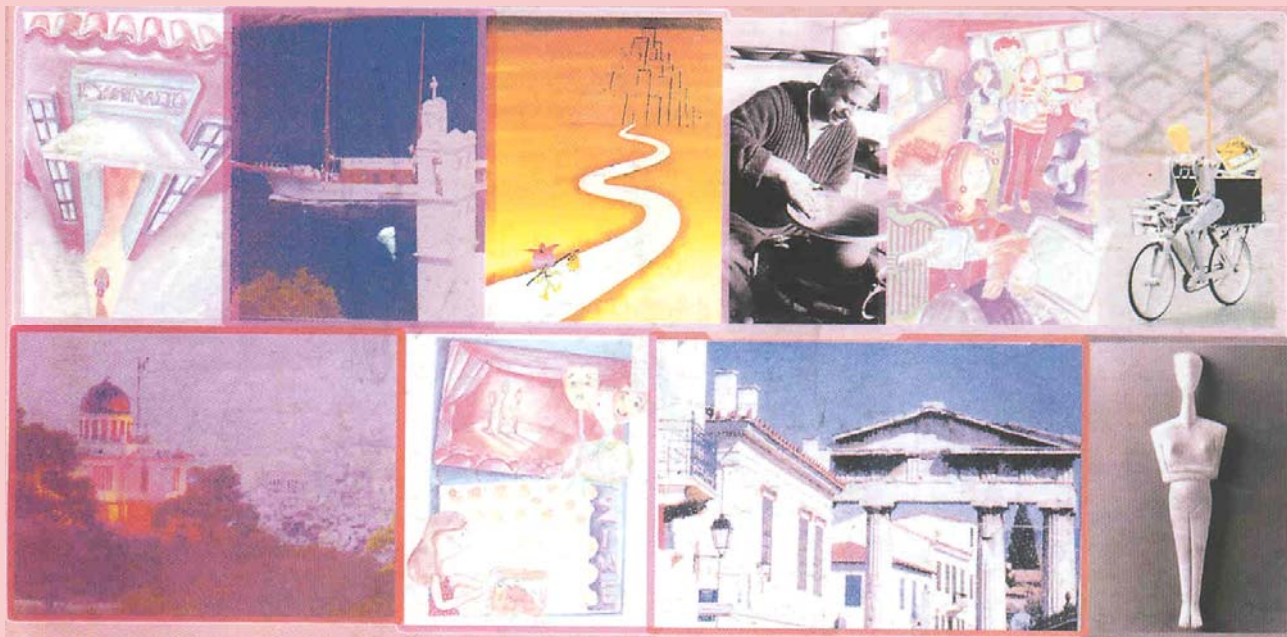


ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Κωνσταντίνος Αγγελάκος
Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ



Τόμος 1ος

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 1ος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κωνσταντίνος Αγγελάκος,
Λέκτορας του Ιονίου Πανεπιστημίου
Ελένη Κατσαρού,
Φιλολόγος, Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης
Αναστασία Μαγγανά, *Γλωσσολόγος*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Καμαρούδης,
Επίκ. Καθηγητής του Παν/μίου Δ. Μακεδονίας
Χρυσούλα Παπαγεωργοπούλου, *Σχολικός Σύμβουλος*
Ιωάννης Μπασλής,
Φιλολόγος, Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αικατερίνη Βερούτσου, *Εικονογράφος-Σκιτσογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Δήμητρα Αλατζατζή,
Φιλολόγος Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου, *Σύμβουλος Π.Ι.*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Φώτιος Καβουκόπουλος,
Φιλολόγος Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Σύνθεση από την εικονογράφιση

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Κωνσταντίνος Αγγελάκος
Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 1ος

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ Πρόεδρος του
Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

Αγαπητοί μας μαθητές και μαθήτριες,

Καλώς ήρθατε στην Α΄ τάξη του Γυμνασίου, του νέου σας σχολείου στο οποίο ευχόμαστε να περάσετε τρία όμορφα και δημιουργικά χρόνια. Μπορεί να αλλάξετε τάξη και σχολείο, αλλά το ταξίδι σας στο μαγευτικό κόσμο της Νεοελληνικής Γλώσσας θα συνεχιστεί μέσα και από τις σελίδες αυτών των βιβλίων.

Πρόκειται για βιβλία-περιοδικά τα οποία δε σας επιβάλλουν να «αποστηθίσετε» κανόνες και οδηγίες για να μιλάτε ή να γράφετε ποικίλα κείμενα, αλλά σας «καλούν» να συνεργαστείτε μαζί του για να εκφράσετε με ποικίλους τρόπους τις ιδέες, τις σκέψεις, τα συναισθήματά σας. Το πλούσιο γλωσσικό υλικό που μεταφέρετε από το Δημοτικό Σχολείο αλλά και πιο πέρα, από το οικογενειακό, φιλικό και κοινωνικό σας περιβάλλον, θα είναι πολύ χρήσιμο στη μελέτη αυτών των βιβλίων.

Το Βιβλίο του Μαθητή χωρίζεται σε δέκα (10) ενότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν θέματα που σας απασχολούν και τα συζητάτε καθημερινά μεταξύ σας, με τους γονείς σας ή με άλλους ανθρώπους. Κάθε ενότητα έχει ως αφετηρία τρία τέσσερα κείμενα. Τα κείμενα αυτά δεν είναι μόνο τα γραπτά κείμενα που συναντάτε σε σχολικά βιβλία, αλλά και κείμενα με ποικίλες μορφές (ειδήσεις και άρθρα από εφημερίδες και περιοδικά, λογοτεχνικά κείμενα, διαφημίσεις, αφίσες, κόμικς, σκίτσα, χρηστικά κείμενα, ιστοσελίδες κτλ.). Υπάρχουν δηλαδή διαφορετικά είδη κειμένων, που έχουν ως στόχο από τη μια να κατανοήσετε ότι κάθε είδους κείμενο είναι χρήσιμο στην ανθρώπινη επικοινωνία και από την άλλη να ασκηθείτε και εσείς

στην επιλογή και στην κριτική μελέτη ποικίλων κειμένων.

Από εκεί και πέρα, αρχίζει μια ενδιαφέρουσα αναζήτηση–παιχνίδι σε όλα τα μήκη και τα πλάτη των κειμένων. Ένα παιχνίδι κατανόησης των κειμένων αλλά και ανακάλυψης των ποικίλων χαρακτηριστικών τους: της γραμματικής (και συντακτικής τους δομής), του λεξιλογίου, της οργάνωσης των ιδεών τους. Όλα αυτά γίνονται με ποικίλες δραστηριότητες, οι οποίες έχουν ως αφετηρία και κατάληξη τα κείμενα. Τελικός στόχος: εσείς και η τάξη σε συνεργασία με τον καθηγητή να παραγάγετε προφορικά και γραπτά το δικό σας λόγο, να μιλήσετε, να επικοινωνήσετε.

Το Τετράδιο Εργασιών περιέχει ένα συμπληρωματικό υλικό (ασκήσεις, δραστηριότητες) για να κατανοήσετε καλύτερα όσα θα μάθετε στις δέκα ενότητες του Βιβλίου του Μαθητή. Όπως θα διαπιστώσετε, οι ασκήσεις και οι δραστηριότητες αυτές «παρακολουθούν» τη δομή των αντίστοιχων ενοτήτων που θα μελετήσετε στο Βιβλίο του Μαθητή. Μπορείτε, σε συνεργασία με τον καθηγητή σας, να αξιοποιείτε το υλικό αυτό παράλληλα με το αντίστοιχο υλικό του βιβλίου σας. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το υλικό αυτού του βιβλίου να σας βοηθήσει στην κατανόηση και αφομοίωση εκείνων των γλωσσικών φαινομένων στα οποία συναντήσατε δυσκολίες. Είμαστε σίγουροι ότι θα τα πάτε πολύ καλά στις γλωσσικές ασκήσεις!

Όπως γνωρίζετε, για να γίνει ευχάριστο και δημιουργικό το γλωσσικό μάθημα, δεν αρκούν τα σχολικά βιβλία που έχετε μπροστά σας. Γι' αυτό μη θεωρήσετε τα βιβλία αυτά ως το «μαγικό κλειδί» για να μιλάτε και να γράφετε την ελληνική γλώσσα. Θεωρήστε τα μόνο ως μία αφορμή, «μία σπίθα», που θα πυροδοτήσει

τη γλωσσική ανάγκη και επιθυμία σας για συνεχή και ουσιαστική επικοινωνία με τους άλλους στον πολύπλοκο σύγχρονο κόσμο. Και αναζητήστε αυτή την επικοινωνία κάθε μέρα, κάθε ώρα, κάθε στιγμή...

Σας ευχόμαστε μια καλή σχολική χρονιά, με χιλιάδες χαμόγελα και πολλές γλωσσικές δημιουργίες

Η συγγραφική ομάδα

1η ενότητα

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΕΡΕΣ Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ



Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τους παράγοντες επικοινωνίας (ποιος μιλάει ή γράφει, σε ποιόν, για ποιόν σκοπό, με ποιο θέμα, πού και πότε).**
- Θα μάθουμε ποικίλους κώδικες επικοινωνίας**
- Θα γνωρίσουμε διάφορα είδη προτάσεων**
- Θα διαβάσουμε, θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για τις σκέψεις και τα συναισθήματα από τις πρώτες μέρες στο νέο σχολείο, το Γυμνάσιο.**

A ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ



Κείμενο 1 [Πρώτη μέρα στο Γυμνάσιο]*

Κατηφόρισε σοβαρή, όπως ταίριαζε σ' ένα γυμνασιοκόριτσο, την καινούρια ακόμη γειτονιά της. Διέσχισε γρήγορα, όπως άρμοζε, την Πάνω Πλατεία και μπήκε στο δρόμο μετά μαγαζιά. Ούτε ματίτσα αριστερά και δεξιά. Με βιαστικό βήμα, έφτασε στην Κάτω Πλατεία, πέρασε απέναντι και μπήκε επιτέλους στο δρόμο που βρισκόταν το Γυμνάσιο. Ήταν κι αυτή πια γυμνασιοκόριτσο! Πήρε μια βαθιά ανάσα και μπήκε στον αυλόγυρο. Αμέσως όμως ένιωσε να βουλιάζει. Θεέ, πόσο τεράστιοι ήταν όλοι τους! Κι αυτή σαν νάνος! Ολόκληροι άντρες και γυναίκες! Πέρασε διστακτικά από δίπλα τους κι εκείνοι χαμήλωσαν το βλέμμα τους κατά τη μεριά της χαμογελώντας.

«[...] Και δεν ξέρω κανέναν εδώ. Και δεσ τι αέρα που έχουν όλες αυτές οι κυράτσες. Εγώ είμαι σαν βλαχαντερό!» σκέφτηκε αναψοκοκκινισμένη και ζάρωσε σε μια άκρη.

- Άννα!

Γύρισε κι είδε το Γιώργο. [...]

- Τι θες σε τούτο το προαύλιο; [...] Εμείς μένουμε στο κάτω προαύλιο. Δε σ' το 'πανε; Πάμε.

Η Άννα τον ακολούθησε αμίλητη.

- Εφέτος έχει έρθει καινούριος γυμνασιάρχης. Λένε πως είναι πολύ αυστηρός. Στο προηγούμενο Γυμνάσιο που ήταν, λένε, τους είχε κάνει όλους στρατιωτάκια, καθηγητές και μαθητές! [...]

* Οι τίτλοι σε αγκύλη είναι επιλογή της συγγραφικής ομάδας.

Το κουδούνι τού έκοψε την κουβέντα. Έπρεπε να βρουν τώρα πού έκανε σειρά η τάξη τους. Και γρήγορα μάλιστα, γιατί οι καθηγητές είχαν ήδη βγει και στήνονταν με σεβασμό πίσω από έναν ψηλόλιγνο άντρα. «Αυτός είναι!» ακούστηκαν μερικά ψιθυρίσματα. Έπειτα ήρθε ο παπα-Νικόλας που τους έκανε αγιασμό και στο Δημοτικό. «Χμ, γι' αυτό εμείς αργούσαμε να μπούμε...» σκέφτηκε αθέλητα η Άννα, λογαριάζοντας τον εαυτό της ακόμη με τα παιδιά του Δημοτικού παρά με τούτους εδώ τους μαντράχαλους.

Ο αγιασμός έγινε όπως συνήθως, αλλά μετά βγήκε μπροστά ο γυμνασιάρχης κι άρχισε ένα κατεβατό από «πρέπει» κι «απαγορεύεται», που έκανε όλο το ακροατήριο κάτω να στενάξει. Από τις μεγάλες μάλιστα τάξεις ακούστηκαν έντονες διαμαρτυρίες.

- Δε θα ανεχτώ! φώναξε ο γυμνασιάρχης. Και τώρα οι μαθητές ν' αρχίσουν να προχωρούν απ' αριστερά και να μπαίνουν από την κυρία είσοδο στο πάνω προαύλιο. Οι μαθήτριες από δεξιά. Θα μπαίνουν από την πλαϊνή. [...]

Πάλι ακούστηκαν διαμαρτυρίες.

- Δε θα ανεχτώ, είπα! Πάραυτα! Από αύριο θα υποστούν κυρώσεις οι μη συμμορφωθέντες!

- Κατάλαβες τι είπε τώρα; ρώτησε η Άννα τη διπλανή της, μια κοντούλα ξανθομάλλα.

- Όχι και τόσο. Θα δούμε όμως...

Με λένε Αγγέλα. Εσένα;

- Άννα.

- Καθόμαστε μαζί;

- Γιατί όχι; Στο πρώτο, έτσι;

- Πού αλλού; Με τέτοιο μπόι...

Και γέλασαν.



Βούλα Μάστορη, Στο Γυμνάσιο, εκδ. Πατάκη, 1998

Ερώτηση κατανόησης

- Πώς νιώθει η Άννα, η κύρια ηρωίδα του αποσπάσματος, μόλις μπαίνει για πρώτη φορά στο χώρο του Γυμνασίου;
- Από πού καταλαβαίνουμε τα συναισθήματά της;



Κείμενο 2 [Μιλώ, ζωγραφίζω, γράφω]

Το πρόσωπο, τα χέρια και η φωνή

Οι άνθρωποι πιθανόν ξεκίνησαν να μιλούν 30.000 με 50.000 χρόνια πριν. Η επικοινωνία, όμως, είναι μια ιστορία που ξεκινά πολύ παλιότερα! Τα χέρια και το πρόσωπο μπορούσαν και μπορούν να είναι τόσο εκφραστικά όσο οι λέξεις και καμιά φορά περισσότερο από αυτές. Έτσι, πολύ πριν εμφανιστεί η γραφή, οι χειρονομίες και οι γκριμάτσες είχαν δημιουργήσει τη δική τους γλώσσα. Στην αρχή οι άνθρωποι συγκρατούσαν όλες τις πληροφορίες στο μυαλό τους. Οι γονείς μετέφεραν τις γνώσεις στα παιδιά τους μιλώντας σ' αυτά, αφού κανείς δεν ήξερε να γράψει. Όμως, είναι δύσκολο να θυμόμαστε τα πάντα κι έτσι, πολλές φορές, πολύτιμα κομμάτια της ιστορίας χάνονταν μέσα στο χρόνο.



Από το λόγο στην εικόνα

Ήταν φυσικό, λοιπόν, κάποια στιγμή να δημιουργηθεί έντονη η ανάγκη να καταγράφονται τα πάντα. Έτσι γεννήθηκε η ζωγραφική (ζωγραφίζω = «γράφω τη ζωή»). Η γραπτή επικοινωνία ξεκίνησε με ζωγραφιές. Οι ζωγραφιές, περνώντας από πολλά στάδια, απλοποιήθηκαν και εξελίχτηκαν σε γράμματα.

Η επανάσταση του αλφάβητου

Χίλια χρόνια πριν από το Χριστό, έγινε μια αληθινή επανάσταση με την επινόηση του αλφάβητου.

Οι αρχαίοι Φοίνικες, που ήταν έμποροι και ταξιδευτές και κατοικούσαν στο σημερινό Λίβανο, δημιούργησαν το πρώτο αλφάβητο που αποτελούνταν από 22 γράμματα, τα οποία ήταν όλα σύμφωνα. Μεταξύ 9ου και 8ου αιώνα π.Χ., οι Έλληνες πρόσθεσαν στο φοινικικό αλφάβητο τα φωνήεντα α, ε, ι, ο, ου. Βασισμένοι στο ελληνικό αλφάβητο, οι Ρωμαίοι δημιούργησαν το λατινικό, που σήμερα είναι το πιο γνωστό αλφάβητο στον κόσμο.

Η γραφή είναι ένας τρόπος να αποθηκεύονται και να μεταφέρονται πληροφορίες σε ανθρώπους που τους χωρίζει ο χρόνος και η απόσταση.

περ. «Ερευνητές»,
εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 28/3/1999

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποιοι ήταν οι πρώτοι τρόποι με τους οποίους επικοινωνούσαν οι άνθρωποι;
- 2** Πότε και πού εμφανίστηκαν οι πρώτες μορφές γραφής;
- 3** Γιατί η επινόηση του αλφάβητου θεωρείται επανάσταση στην ιστορία του ανθρώπου;



Κείμενο 3 [Διάφοροι κώδικες στη ζωή μου]

1. Στο δρόμο για το σχολείο συναντώ σήματα του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και προσέχω τα φανάρια.



2. Φτάνω στο σχολείο και ακούω το κουδούνι που με ειδοποιεί ότι το μάθημα αρχίζει.

- 1η ώρα: **Μαθηματικά**. Ανοίγω το βιβλίο:

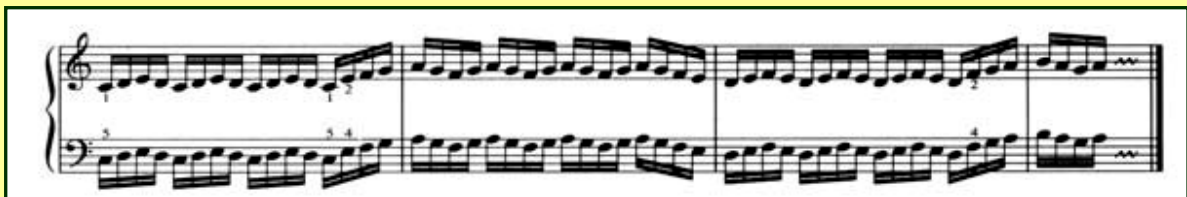
Να συγκριθούν οι αριθμοί:

α) 35,046 και 60,03 και β) 4,567 και 4,53989

- ▶ Αν εφαρμόσουμε την προηγούμενη διαδικασία, βρίσκουμε ότι:

α) $35,046 < 60,03$ και β) $4,567 > 4,53989$

- 2η ώρα: **Μουσική**



• 3η ώρα: **Αρχαία Ελληνικά**

▶ Μητρός τε καί πατρός και τῶν ἄλλων
προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν
ἢ πατρίς και σεμνότερον και ἀγιώτερον.

Πλάτων, *Κρίτων* 12 (4ος αι. π.Χ.)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Πόσοι διαφορετικοί κώδικες παρουσιάζονται στο κείμενο 3;
- 2** Προσπαθήστε να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά την παραπάνω φράση του Πλάτωνα.

B ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

B1 Παράγοντες της επικοινωνίας



Ακούω και μιλώ

- 1.** Εντοπίστε στο κείμενο 1 τα λόγια που λέει ο Γιώργος και τα λόγια που λέει ο διευθυντής του Γυμνασίου.
 - Σε ποιον απευθύνεται ο Γιώργος και σε ποιον ο γυμνασιάρχης;
 - Για ποιο θέμα μιλά ο καθένας και με ποιο σκοπό;
 - Πώς αντιδρούν κάθε φορά αυτοί που τους ακούν;

2. Στο κείμενο 1 η Άννα και η Αγγέλα δεν καταλαβαίνουν τι λέει ο γυμνασιάρχης. Για ποιο λόγο;

3. Ο άνθρωπος –σύμφωνα με το κείμενο 2– από το λόγο και την παράσταση εικόνας πέρασε στη γραφή. Σήμερα πώς προτιμά να επικοινωνεί; • Σε ποιες περιπτώσεις προτιμά το λόγο, σε ποιες την εικόνα και σε ποιες τη γραφή;

4. Δείτε προσεκτικά τα παρακάτω σκίτσα που σχετίζονται με το κείμενο 1.

1 Οι δύο φίλες συζητούν.



2 Ο γυμνασιάρχης μιλά στο προαύλιο από το μικρόφωνο.



3 Ο μαθητής ρωτάει το συμμαθητή του.



Πού είναι
το κυλικείο;

4 Η Άννα μιλά στο σπίτι στη μητέρα της, καθώς ετοιμάζεται για το σχολείο.



Πάλι θ' αργήσω
στο σχολείο!

- Βρείτε σε ποιο από τα σκίτσα αυτά ο ομιλητής:
 - α. εκφράζει φόβο για κάτι
 - β. προτείνει κάτι σε κάποιον άλλο
 - γ. απειλεί
 - δ. συμφωνεί με μια πρόταση
 - ε. ζητά μια πληροφορία.



Κείμενο 4 [Γράμμα σ' ένα φίλο μου που είναι μακριά]

Αθήνα, 10-12-71

Αγαπητέ μου Πωλ,

Μου γράφεις πως το Παρίσι είναι χιονισμένο, κι εδώ έχουμε σωστό ανοιξιάτικο καιρό. Κι ας είναι Δεκέμβρης. Πόσο γρήγορα κυλάνε οι μέρες του χρόνου! Τελειώνουμε και τους διαγωνισμούς του πρώτου

τριμήνου. Σήμερα Μαθηματικά, αύριο Χημεία και τέρμα. Μεθαύριο θα κάνουμε τη δεύτερη μεγάλη σχολική εκδρομή. Θα πάμε στους Δελφούς. Θυμάσαι που είχαμε πάει μαζί, με τους γονείς μου, πριν από δύο χρόνια; Αλλά τι τα θέλεις, μια εκδρομή με το σχολείο είναι άλλο πράμα. Όλα τα χαίρεσαι πιο έντονα. Θα επισκεφτούμε πρώτα το Μουσείο και τα Αρχαία, κι ύστερα θα ξεχυθούμε για παιχνίδι. Θα φάμε σε εστιατόριο. Έχει το γλέντι του κι αυτό. Οι καθηγητές μας πετάνε την αυστηρή μάσκα που φοράνε στο σχολείο και γίνονται άλλοι άνθρωποι. Έχουμε φτιάξει για τον καθένα σατιρικούς* στίχους. Ο Πέτρος βοήθησε πολύ με το χιούμορ του. Ελπίζω να δω τον κύριο Ευαγγέλου να χαμογελάει, επιτέλους.

Η Σόφη είναι ενθουσιασμένη με το σχολείο μας. Έχουμε φτιάξει μια καλή παρέα, τους ξέρεις πάνω κάτω όλους. Μόνο η Χριστίνα σου είναι άγνωστη, μια καινούρια από τη Θεσσαλονίκη. Ξέρεις, είναι σπουδαίο κορίτσι. Έξυπνη, τρώει την Τάνια στους βαθμούς και είναι όμορφη. Έχει κάτι τεράστια μάτια. Μόνο που συχνά φέρεται παράξενα, με ξαφνιάζουν οι τρόποι της. Στις αρχές νομίζαμε πως ήταν περήφανη κι ακατάδεχτη. Τώρα όμως που τη γνώρισα καλύτερα, ξέρω πόσο απλή είναι. Η Λίνα ψήλωσε, έγινε σωστή δεσποινίς. Για σκέψου: το μωρό μας πάει Πρώτη Γυμνασίου. Πώς περνάει ο καιρός!

Φίλησε μου τη Νικόλ και τη μαμά σου. Μην αργήσεις να μου γράψεις.

Με πολλή αγάπη
Αλέξης

Ζωρζ Σαρή, *Το ψέμα*, εκδ. Πατάκη, 1996 (διασκευή)

* **σατιρικός**: σκωπτικός, κοροϊδευτικός.



Ακούω και μιλώ

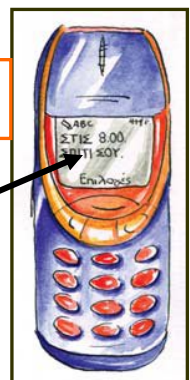
1. Ποιος έχει γράψει αυτή την επιστολή (είναι δηλαδή ο αποστολέας); • Σε ποιον την απευθύνει (ποιος είναι ο παραλήπτης);
2. Ποια σχέση φαίνεται να έχουν τα δύο πρόσωπα; • Από ποια στοιχεία της επιστολής το καταλάβατε;
3. Για ποιο σκοπό επικοινωνούν με αυτή την επιστολή τα δύο πρόσωπα;
4. Εσείς διατηρείτε αλληλογραφία με φίλους ή φίλες σας που μένουν μακριά, στα ελληνικά ή σε ξένες γλώσσες;
5. Δείτε τα παρακάτω κείμενα και πείτε ποιες διαφορές παρατηρείτε στη μορφή και το ύφος του μηνύματος στις δύο περιπτώσεις;

- Τι ώρα να 'ρθω να σε πάρω για το σχολείο;
- Οχτώ, οχτώ παρά τέταρτο.
- Ε, άλλο παρά τέταρτο κι άλλο οχτώ!
- Καλά, ντε! Οχτώ είναι εντάξει;
- Ναι, προλαβαίνουμε.



ABC
ΣΤΙΣ 8.00
ΣΠΙΤΙ ΣΟΥ
ΕΠΙΛΟΓΕΣ

2





Οι πρώτες μου γνώσεις για την **ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ**

- ▶ **Επικοινωνία είναι η ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων. Για να υπάρξει επικοινωνία χρειαζόμαστε έναν πομπό, ένα δέκτη κι έναν κώδικα. Πομπός είναι αυτός που μιλάει (ο ομιλητής) ή γράφει (ο συγγραφέας). Δέκτης είναι αυτός που ακούει (ο ακροατής) ή διαβάζει (ο αναγνώστης). Κώδικας είναι ένα σύστημα σημείων ή σημάτων ή συμβόλων με αρχές και κανόνες. Η γλώσσα είναι ένα παράδειγμα κώδικα πολύ δημιουργικού.**
- ▶ **Ο πομπός χρησιμοποιεί το γλωσσικό κώδικα για να κωδικοποιήσει ένα μήνυμα, να εκφράσει δηλαδή μια επιθυμία, να διατυπώσει μια ερώτηση, να δώσει ή να ζητήσει μια πληροφορία, να πει κάτι που σκέφτεται ή που νιώθει κτλ. Από τον πομπό το μήνυμα μεταβιβάζεται με κάποιον τρόπο (φυσικό ή τεχνητό) στο δέκτη. Ο δέκτης είναι αυτός που λαμβάνει και αποκωδικοποιεί το μήνυμα.**
- ▶ **Το μέσο που χρησιμοποιούμε για να επικοινωνήσουμε, ο φυσικός ή τεχνητός αυτός τρόπος (τηλέφωνο, Η/Υ, κινητό τηλέφωνο, επιστολή, επικοινωνία πρόσωπο με πρόσωπο κτλ.), επηρεάζει τη μορφή και το ύφος του μηνύματος.**
- ▶ **Υπάρχουν δύο είδη γλωσσικής επικοινωνίας: η προφορική και η γραπτή.**



Διαβάζω και γράφω

1. Βρείτε τους πομπούς και τους δέκτες στα κείμενα 1 και 4. • Σε ποιες περιπτώσεις η επικοινωνία τους είναι γραπτή και σε ποιες προφορική;

2. Ποια μέσα χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία στο κείμενο 4 και στα σκίτσα που το ακολουθούν;

3. Ταιριάξτε τη λέξη με την εξήγηση:

- | | |
|--------------------------|--|
| α. πομπός | 1. ο τρόπος μετάδοσης του μηνύματος /το περιβάλλον, οι σχέσεις των συνομιλητών κ.ά. |
| β. δέκτης | 2. (επιτυχής) ανταλλαγή μηνυμάτων κ.ά. |
| γ. συνθήκες επικοινωνίας | 3. αυτός που «λαμβάνει» το μήνυμα |
| δ. γλωσσικός κώδικας | 4. αυτός που «στέλνει» το μήνυμα |
| ε. επικοινωνία | 5. ένα σύστημα σημείων που έχει κανόνες και αρχές και χρησιμοποιείται για να επικοινωνούμε |

B2 Κώδικες επικοινωνίας



Ακούω και μιλώ

1. Πριν από την επινόηση του αλφάβητου (κείμεν. 2), τι είδους σύμβολα χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι για να παραστήσουν αντικείμενα και ιδέες;

2. Δείτε το απόσπασμα από την άσκηση Μαθηματικών που σας δόθηκε στο κείμενο 3. • Σας είναι κατανοητό; • Τι λέει; • Δείτε τώρα και το παρακάτω απόσπασμα από μία άσκηση Χημείας:

Να βρεθεί η τιμή ΔG° της αντίδρασης:

$\text{H}_2(\text{g}) + \text{I}_2(\text{g}) \rightarrow 2\text{HI}(\text{g})$ και η ΔG° σχηματισμού του HI σε kJ mol^{-1} , με βάση τα δεδομένα του παρακάτω πίνακα:

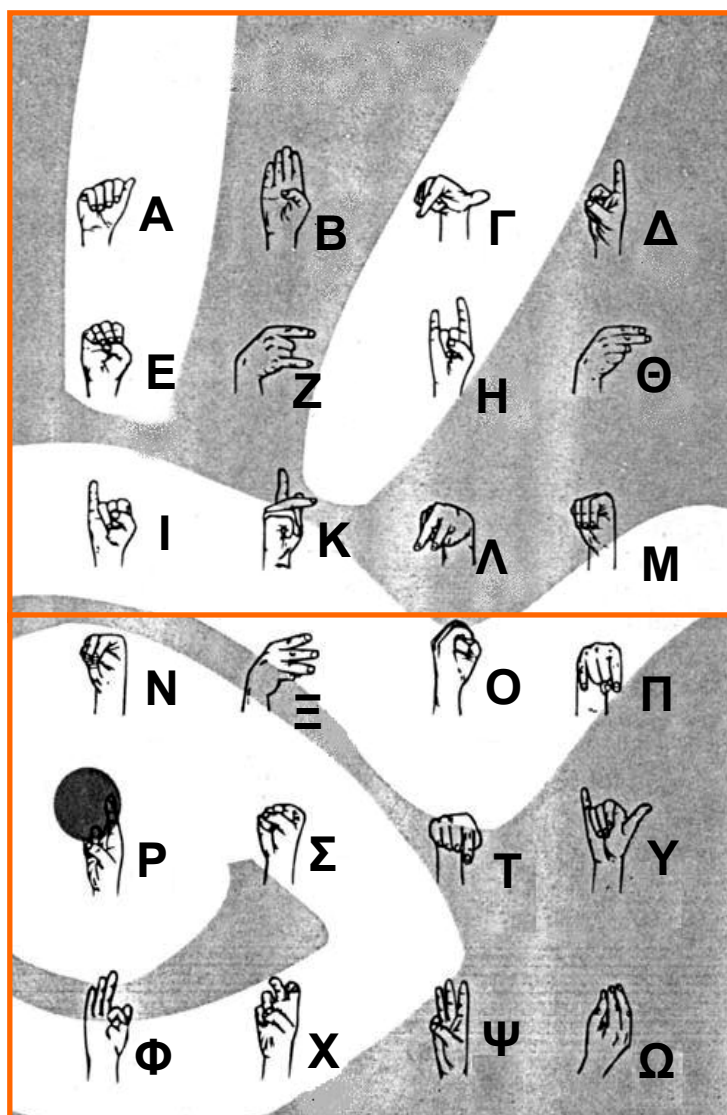
ουσία	H_2	I_2	HI
$\Delta H^\circ_f / \text{kJ mol}^{-1}$	0	0	26,48
$S^\circ / \text{J mol}^{-1} \text{K}^{-1}$	130,7	116,1	206,6

- Μπορείτε να καταλάβετε τι λέει;
- Γιατί ναι / όχι;

3. Στο κείμενο 3 υπάρχουν δείγματα από διάφορους κώδικες. Ποιοι από αυτούς μας δίνουν οπτικά σήματα και ποιοι ακουστικά;

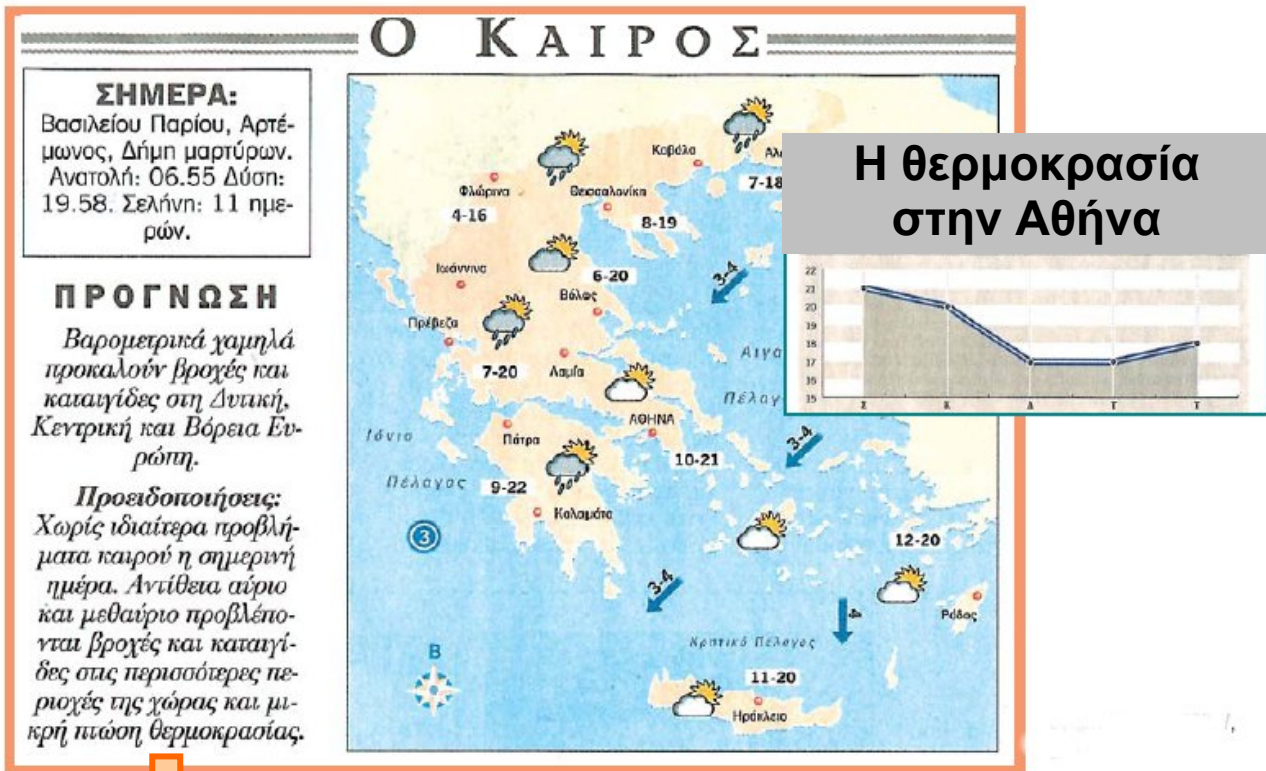
4. Γράψτε το μικρό σας όνομα.

- Στη συνέχεια συμβουλευτείτε το αλφάβητο της νοηματικής γλώσσας των κωφάλων και παραστήστε το με τα κατάλληλα σήματα.





Κείμενο 5 [ο καιρός]



Ο ΚΑΙΡΟΣ

ΣΗΜΕΡΑ:
Βασιλείου Παρίου, Αρτέμωνος, Δήμη μαρτύρων
Ανατολή: 06.55 Δύση: 19.58.
Σελήνη: 11 ημερών

ΠΡΟΓΝΩΣΗ

Βαρομετρικά χαμηλά προκαλούν βροχές και καταιγίδες στη Δυτική, Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη.

Προειδοποιήσεις:

Χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα καιρού η σημερινή ημέρα. Αντίθετα αύριο και μεθαύριο προβλέπονται βροχές και καταιγίδες στις περισσότερες περιοχές της χώρας και μικρή πτώση θερμοκρασίας

εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2003



Ακούω και μιλώ

Πριν ξεκινήσετε το πρωί για το σχολείο, καλό είναι να συμβουλευτείτε ένα δελτίο πρόγνωσης του καιρού. Εκτός από το λόγο, ποια άλλα μέσα χρησιμοποιείτο δελτίο για να δείξει τον καιρό της επόμενης μέρας; (κείμεν. 5) • Πώς θα ντυθείτε αύριο, αν δείτε ένα τέτοιο δελτίο καιρού;



Οι πρώτες μου γνώσεις για τους **κώδικες**

- ▶ Εκτός από τη γλώσσα επικοινωνούμε και με πολλά άλλα σήματα που ανήκουν σε διάφορους κώδικες. Ιδιαίτερη σημασία για την επικοινωνία των ανθρώπων έχει ο γλωσσικός κώδικας.
- ▶ Πολλά κείμενα δε χρησιμοποιούν μόνο τη γλώσσα για να μεταδώσουν το μήνυμά τους, αλλά και άλλους τρόπους, που μπορεί να είναι σήματα από άλλους κώδικες. Επειδή λοιπόν χρησιμοποιούν πολλούς τρόπους, λέγονται **πολυτροπικά κείμενα**.



Διαβάζω και γράφω

1. Πόσους κώδικες –εκτός από το γλωσσικό– μπορείτε να αναφέρετε; • Μπορείτε να σκεφτείτε μερικές ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στο γλωσσικό κώδικα και σε άλλα είδη κωδίκων που είδατε ως τώρα;
2. Πώς παριστάνεται ο κίνδυνος στα σήματα του ΚΟΚ; • Φτιάξτε κι εσείς μια πινακίδα προειδοποίησης για κίνδυνο. • Γράψτε «ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΙΝΔΥΝΟΣ» και προσθέστε ένα ανάλογο σήμα. • Το κείμενό σας είναι πολυτροπικό ή όχι;

3. Ποια από τα κείμενα που έχετε δει ως τώρα (1-5) είναι πολυτροπικά; • Αιτιολογήστε την απάντησή σας.



ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ



Είδη προτάσεων ανάλογα με τα συστατικά τους



Ακούω και μιλώ

- 1. «Το κουδούνι τού έκοψε την κουβέντα» (κείμ. 1):** Η πρόταση αυτή έχει μόνο τα βασικά συστατικά. Μπορείτε να προσθέσετε κι άλλα στοιχεία, άλλες λέξεις δηλαδή που να δίνουν επιπλέον πληροφορίες;
- 2. «Με λένε Αγγέλα. Εσένα;»:** Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο 1.
 - Από τη δεύτερη πρόταση λείπουν βασικά συστατικά. Μπορείτε να τη συμπληρώσετε;
 - Γιατί η συγγραφέας προτίμησε την ελλειπτική μορφή;
- 3. «Η Λίνα ψήλωσε, έγινε σωστή δεσποινίς» (κείμ. 4):** Βρείτε τις δύο προτάσεις του αποσπάσματος.
 - Από ποια πρόταση μπορείτε να αφαιρέσετε κάποια λέξη και πάλι να έχει ολοκληρωμένο νόημα;
 - Από ποια πρόταση δεν μπορείτε να αφαιρέσετε τίποτα;
- 4. «Χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα καιρού η σημερινή ημέρα»:** Βρείτε την πρόταση στο κείμενο 5.
 - Παρατηρήστε ότι της λείπει ένα βασικό συστατικό.
 - Μπορείτε να το συμπληρώσετε;
 - Γιατί ο μετεωρολόγος δεν το περιέλαβε στην πρόταση του;



Οι πρώτες μου γνώσεις για την **πρόταση**

- ▶ **Πρόταση** είναι το ένα σύνολο λέξεων, γραμματικά οργανωμένο, που εκφράζει ένα αυτοτελές νόημα ή εκπληρώνει το νόημα μιας άλλης πρότασης.
- ▶ Μια πρόταση η οποία έχει ολοκληρωμένο νόημα, μας δίνει απάντηση στις ερωτήσεις «ποιος» και «τι» και από την οποία δεν μπορούμε να αφαιρέσουμε τίποτα λέγεται **απλή πρόταση**, π.χ. *Η Άννα είδε το Γιώργο.*
- ▶ Οι συνθήκες της επικοινωνίας μάς αναγκάζουν ή μας επιτρέπουν να προσθέτουμε ή να αφαιρούμε στοιχεία / λέξεις από τις προτάσεις μας. Έτσι:
 - Η πρόταση από την οποία λείπουν στοιχεία / λέξεις λέγεται **ελλειπτική**, π.χ. *Σήμερα Μαθηματικά, αύριο Χημεία και τέρμα.* (κείμεν. 4)
 - Η πρόταση που εκτός από τα βασικά έχει κι επιπλέον στοιχεία λέγεται **επαυξημένη**, π.χ. *Ο Πέτρος βοήθησε πολύ με το χιούμορ του.* (κείμεν. 4)

5. Στο μήνυμα στην οθόνη του κινητού τηλεφώνου (σκίτσο 2, σελ. 34), τι είδους πρόταση έχει γραφεί;

- Γιατί ο πομπός διάλεξε τέτοιου είδους πρόταση;
- Εσείς, όταν γράφετε μηνύματα στο κινητό, τι είδους προτάσεις προτιμάτε;



Κείμενο 6 Οι δυσκολίες της τωρινής ζωής μου

Είμαι μαθητής της Α΄ Γυμνασίου. Σ' αυτή την τάξη τα μαθήματα είναι περισσότερα και δυσκολότερα απ' ό,τι στο Δημοτικό σχολείο. Ο χρόνος για τη μελέτη πολλαπλασιάστηκε, οι ελεύθερες ώρες μειώθηκαν. Ώρες για παιχνίδι σχεδόν δεν υπάρχουν στο ημερήσιο πρόγραμμά μου.

Στο τέλος της σχολικής ημέρας, ύστερα από εντατική παρακολούθηση και συμμετοχή στα μαθήματα, αρχίζει το μεγάλο μου βάσανο. Αφού γευματίσω, θα ξεκουραστώ λίγο και αμέσως μετά θα αρχίσω το διάβασμα. Τι να πρωτοδιαβάσω όμως; Μαθηματικά, Αρχαία, Ιστορία, Θρησκευτικά;

Μεγάλος μπελάς! Για την Ιστορία έχω να διαβάσω πολλές σελίδες, στα Μαθηματικά να λύσω αρκετές ασκήσεις, στα Αρχαία να γράψω εργασία. Από τη μια πλευρά οι εξισώσεις, από την άλλη ο Οδυσσέας και η Ναυσικά, όλα μαζί πραγματικά με έχουν τρελάνει.

Τι να κάνω όμως; Βλέπετε, σήμερα έχουν αυξηθεί οι απαιτήσεις της κοινωνίας, γι' αυτό πρέπει επίσης να μάθω τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες, σε ηλικία που δεν έχω μάθει ακόμη καλά καλά τα ελληνικά. Έτσι, εκτός από τα μαθήματα του σχολείου μου, έχω καθημερινά να διαβάζω αγγλικά και γερμανικά, που είναι επίσης πολύ δύσκολα.

Έπειτα, λοιπόν, από απασχόληση πολλών ωρών και στις ξένες γλώσσες, με το κεφάλι «καζάνι», γυρίζω σπίτι να συνεχίσω τη μελέτη των υπόλοιπων μαθημάτων. Ζαλισμένος διαβάζω όσο ακόμη κρατούν οι δυνάμεις μου.

Η ώρα τώρα είναι 9.00 το βράδυ. Είναι ώρα για φαγητό. Μα επιτέλους, βαρέθηκα πια! Τα μαθήματά μου παρουσιάζουν βέβαια ενδιαφέρον, αλλά έλα που πρέ-

πει να έχω και ελεύθερες ώρες για παιχνίδι και ξεκούραση! Όσο κι αν προσπαθώ όμως να εξοικονομήσω αυτές τις ελεύθερες ώρες, δεν τα καταφέρνω. Ούτε παιχνίδι, ούτε ξεκούραση λοιπόν.

- Τι κατάσταση είναι αυτή; Τι θα γίνει, επιτέλους;

Γ. Κατσίφης, μαθητής Α΄ Γυμνασίου

Η Φωνή του Πειραματικού Σχολείου, φυλλάδιο του
Βαρβακείου Πειραματικού Σχολείου, τεύχ. 51,
Απρίλιος 1980



Κείμενο 7 [Ντριν, ντριν, χτύπησε κουδούνι...]

Σεπτέμβριος, η νέα σχολική χρονιά αρχίζει. Πρωινό ξύπνημα, διαβάσματα. 8.00 π.μ. Βάρος στον ώμο – τσάντα γεμάτη τετράδια. Κόρνα! «Το λεωφορείο! Τρέχα!» Συνάντηση με παλιούς φίλους και συμμαθητές. Γέλια. Συζητήσεις για διακοπές. Φτάνοντας στο σχολείο, όλοι, μαθητές και δάσκαλοι ή καθηγητές, συγκεντρώνονται στο προαύλιο για τον αγιασμό. Ντριν! Χτυπάει κουδούνι. Όλοι, κατά μία τάξη μεγαλύτεροι, τρέχουν στην καινούρια τους αίθουσα. Νέα βιβλία και προγράμματα και ίσως νέος δάσκαλος ή καθηγητές. Νέο σχολικό έτος! Καλή χρονιά!



περ. «Ερευνητές», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 1999



Διαβάζω και γράφω

1. Υπογραμμίστε όσο περισσότερες ελλειπτικές προτάσεις μπορείτε στο κείμενο 6. • Στη συνέχεια συμπληρώστε τα στοιχεία που τους λείπουν.
2. «Σεπτέμβριος, η νέα σχολική χρονιά αρχίζει» (κείμεν. 7): Αν κάποιος συμπλήρωνε το απόσπασμα αυτό με τα στοιχεία που λείπουν, θα έγραφε: «Ήρθε ο Σεπτέμβριος και η νέα σχολική χρονιά αρχίζει». Γιατί ο συγγραφέας του άρθρου, όμως, προτίμησε την πρώτη εκδοχή; • Ποια από τις δύο εκδοχές ταιριάζει στο υπόλοιπο κείμενο;
3. «8.00 π.μ... Συζητήσεις για διακοπές» (κείμεν. 7): Μπορείτε να συμπληρώσετε τις προτάσεις του αποσπάσματος με ρήματα ή άλλα μέρη του λόγου; • Διαβάστε τώρα το απόσπασμα όπως το συμπληρώσατε εσείς. Ποια εκδοχή σας αρέσει πιο πολύ; Αυτή του κειμένου ή η δική σας; • Για ποιους λόγους;
4. «Χτυπάει κουδούνι» (κείμεν. 7): Η πρόταση είναι απλή, δηλαδή έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα και μόνο τα απαραίτητα συστατικά, τους βασικούς όρους. Μπορείτε να της προσθέσετε κι άλλα στοιχεία, κι άλλους όρους και να τη μετατρέψετε σε πρόταση επαυξημένη;



Είδη προτάσεων, σημασίες τους και σημεία στίξης



Ακούω και μιλώ

1. «Εφέτος έχει έρθει... καθηγητές και μαθητές» (κείμεν. 1): Βρείτε σε αυτά τα λόγια του Γιώργου τις πληροφορίες που δίνει στην Άννα.

2. «Κατάλαβες τι είπε... Καθόμαστε μαζί;»: Αναζητήστε το απόσπασμα στο κείμενο 1. • Με ποιες προτάσεις οι δύο συμμαθήτριες ζητούν πληροφορίες η μία από την άλλη;

3. Βρείτε στα λόγια του γυμνασιάρχη (κείμ. 1) τις προτάσεις που χρησιμοποιεί για να ζητήσει από τους μαθητές να κάνουν κάτι.

4. Ποιες προτάσεις στα κείμενα 6 και 7 εκφράζουν κάποιο έντονο συναίσθημα και έχουν θαυμαστικό στο τέλος;



Μαθαίνω για τις **προτάσεις** και τη **σημασία** τους

- ▶ Οι προτάσεις που χρησιμοποιούμε συνήθως για να δώσουμε μια πληροφορία λέγονται **αποφαντικές**, π.χ. *Το μάθημα αρχίζει στις 8:00*. Σε αυτές τις προτάσεις, όταν γράφουμε, βάζουμε τελεία.
- ▶ Οι προτάσεις που χρησιμοποιούμε συνήθως για να ζητήσουμε μια πληροφορία λέγονται **ερωτηματικές**, π.χ. *Τι ώρα αρχίζει το μάθημα;* Σε αυτές τις προτάσεις, όταν γράφουμε, βάζουμε ερωτηματικό.
- ▶ Οι προτάσεις που χρησιμοποιούμε συνήθως για να ζητήσουμε από κάποιον να κάνει κάτι ή να τον παρακαλέσουμε για κάτι λέγονται **προστακτικές**, π.χ. *Μπείτε στην τάξη*. Σε αυτές τις προτάσεις, όταν γράφουμε, βάζουμε τελεία ή θαυμαστικό.
- ▶ Οι προτάσεις που εκφράζουν ένα έντονο συναίσθημα λέγονται **επιφωνηματικές**, π.χ. *Τι ωραία μέρα!* Σε αυτές τις προτάσεις, όταν γράφουμε, βάζουμε θαυμαστικό.



Διαβάζω και γράφω

1. Δείτε στο κείμενο 2 την παράγραφο με τίτλο «Η επανάσταση του αλφάβητου»: Οι προτάσεις που περιέχει είναι αποφαντικές, ερωτηματικές, προστακτικές ή επιφωνηματικές; • Γιατί;
2. Στο κείμενο 3 δίνονται αποσπάσματα από άσκηση Μαθηματικών. • Βρείτε την προστακτική πρόταση που περιέχεται σε αυτή.
3. Διαβάστε το κείμενο 4 και βρείτε μία πρόταση αποφαντική, μία ερωτηματική, μία προστακτική και μία επιφωνηματική.



Ακούω και μιλώ

1. «Γιατί όχι;...», «Πού αλλού;»: Βρείτε τις δύο αυτές ερωτηματικές προτάσεις στο κείμενο 1. • Τις χρησιμοποιούν οι δύο φίλες για να ζητήσουν κάποια πληροφορία ή εκφράζουν κάτι άλλο;
 - Μπορείτε να προσδιορίσετε τι εκφράζουν;
2. «Τι θες σε τούτο το προαύλιο;... Πάμε»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο 1 και υπογραμμίστε τις ερωτηματικές προτάσεις. • Πρόκειται για ερωτήσεις που εκφράζουν απορία και περιμένουν απάντηση;
 - Τι πραγματικά εκφράζει η καθεμιά;
3. Βρείτε τις ερωτηματικές προτάσεις του κειμένου 6.
 - Εκφράζουν κάποια απορία ή κάτι άλλο περισσότερο;
 - Τι είναι αυτό;



Διαπιστώνω **ΌΤΙ**:

- ▶ Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε διαφορετικά είδη προτάσεων (π.χ. αποφαντική, ερωτηματική, προστακτική, επιφωνηματική) για να πετύχουμε το σκοπό μας στην επικοινωνία. Η επιλογή μας εξαρτάται κυρίως από τον ακροατή μας (ποιος είναι, τι σχέση έχουμε μαζί του), από τον τρόπο που μεταδίδεται το μήνυμα και τις συνθήκες επικοινωνίας (αν μιλάμε από το τηλέφωνο ή «πρόσωπο με πρόσωπο», αν είμαστε μπροστά σε άλλους ή μόνοι με το συνομιλητή μας).
- ▶ Έτσι, μπορούμε να ζητήσουμε μια πληροφορία χρησιμοποιώντας όχι μόνο ερωτηματικές προτάσεις, αλλά και αποφαντικές ή προστακτικές, π.χ.
 - *Θα ήθελα να μου πει κάποιος τις ώρες των μαθημάτων*
 - *Πες μου τις ώρες των μαθημάτων.*
 - *Ποιες είναι οι ώρες των μαθημάτων;*



Διαβάζω και γράφω

1. Μετατρέψτε τις ερωτηματικές προτάσεις του κειμένου 6 σε αποφαντικές που να έχουν την ίδια σημασία.
 - Πότε το κείμενο είναι πιο ζωντανό και άμεσο;
2. «Τι θες σε τούτο το προαύλιο;... Πάμε» (κείμεν. 1): Μετατρέψτε τις ερωτηματικές προτάσεις σε αποφαντικές και προστακτικές με την ίδια σημασία.
 - Γιατί ο Γιώργος προτίμησε τις ερωτηματικές;
3. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 6 βρείτε προτάσεις που δεν περιέχουν άρνηση και μία που περιέχει.

- Στη συνέχεια ξαναγράψτε το απόσπασμα, προσθέτοντας άρνηση στις προτάσεις που δεν έχουν και αφαιρώντας την άρνηση από την πρόταση που περιέχει.



Μαθαίνω **ΌΤΙ**:

- ▶ Οι προτάσεις που δεν έχουν άρνηση λέγονται **καταφατικές**.
- ▶ Οι προτάσεις που περιέχουν άρνηση [δε(ν), μη(ν)] λέγονται **αρνητικές**.



Ακούω και μιλώ

1. «Είναι μαθητής της Α΄ Γυμνασίου»: Τι σημείο στίξης θα βάζατε στο τέλος της πρότασης;

- Μπορείτε να διαβάσετε την ίδια πρόταση με τρεις διαφορετικούς τρόπους, ώστε στην πρώτη περίπτωση να δίνει μια πληροφορία, στην άλλη να ζητάει μια πληροφορία και στην τρίτη να εκφράζει ένα συναίσθημα;

2. Βρείτε μια πρόταση από τα κείμενα 1 ως 7. Διαβάστε τη με τρεις διαφορετικούς τρόπους. • Σημειώστε τι εκφράζει κάθε φορά και βάλτε το ανάλογο σημείο στίξης.

3. Στο κείμενο 6 υπάρχουν αρκετά ερωτηματικά και θαυμαστικά. • Νομίζετε ότι ταιριάζουν σε ένα μαθητικό κείμενο που δημοσιεύτηκε σε σχολικό περιοδικό; • Γιατί; • Τι του προσθέτουν; • Για να απαντήσετε, σκεφτείτε τον πομπό, το δέκτη και γενικά τις συνθήκες της επικοινωνίας.



Συμπεραίνω για τις **προτάσεις**

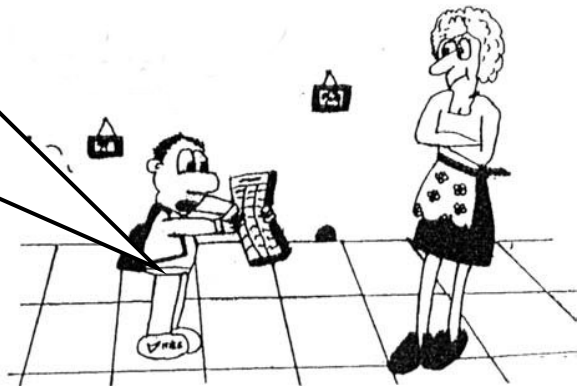
▶ Η ίδια ακριβώς πρόταση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσουμε ή να ρωτήσουμε κάτι, για να εκφράσουμε απορία, θαυμασμό, έκπληξη κτλ., π.χ.

- Άρχισε το σχολείο.
- Άρχισε το σχολείο;
- Άρχισε το σχολείο!

ΚΑΙ...

ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ
(αμέσως μετά την ημέρα του αγιασμού)

**ΤΡΕΛΑΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΘΑ
ΠΑΩ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΗΜΕΡΑ;
ΕΔΩ ΤΟ ΛΕΕΙ ΚΑΘΑΡΑ: ΟΙ
ΖΥΓΟΙ ΘΑ ΠΕΡΑΣΟΥΝ
ΚΡΙΣΗ ΣΤΑ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΤΟΥΣ.**



*Πειραματισμοί, φυλλάδιο
του Πειραματικού Λυκείου Αγ. Αναργύρων,
τεύχ. 5, 2001*

Δ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ



1 Σημειώστε στο τετράδιό σας όσο περισσότερους κώδικες μπορείτε να σκεφτείτε και τα αντίστοιχα σήματα, τα σημεία δηλαδή κάθε κώδικα. • Ξεκινήστε από τους κώδικες των μαθημάτων που διδάσκεστε στο σχολείο και συνεχίστε με άλλους κώδικες που συναντάτε στη ζωή σας.

Κώδικες	Σημεία του κώδικα
Γραπτός λόγος	Λέξεις

2 Το ρήμα *επικοινωνώ* προέρχεται από τη σύνθεση της πρόθεσης *επί* και του ρήματος *κοινωνώ* (*επί* + *κοινωνώ*). Μπορείτε να βρείτε άλλες λέξεις που να προέρχονται από το ρήμα *επικοινωνώ*; • Χρησιμοποιήστε δύο από τις λέξεις που βρήκατε σε προτάσεις.

Από τη σύνθεση της πρόθεσης *συν* και του ρήματος *κοινωνώ* προέρχεται το ρήμα *συγκοινωνώ*. Μπορείτε να σκεφτείτε άλλες λέξεις που να προέρχονται από το ρήμα *συγκοινωνώ*;

3 Οι πρώτες μέρες στο Γυμνάσιο πάντα προσφέρουν δυνατές συγκινήσεις στους μαθητές. Καταγράψτε τα συναισθήματα αυτών των πρώτων ημερών και συμπληρώστε τον πίνακα:

Τις πρώτες μέρες

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΘΕΤΙΚΑ – ΑΡΝΗΤΙΚΑ

επίθετα-μετοχές

είμαι	χαρούμενος,.....

ουσιαστικά

νιώθω	χαρά,

ρήματα

χαίρομαι,
.....
.....

Ε ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ



Κείμενο 8 [Το διαγώνισμα]

$$\begin{aligned} C &= a + b + a \\ C &= (T \cdot S \cdot (\Omega \cdot 10^\circ) + 3a + 2 \cdot 3 \ln 11) \cdot 2 \\ C &= (T \cdot S \cdot \log \frac{1}{2+8} + 3a + 6 \ln 11) \cdot 2 \\ C &= \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^n \alpha dx + \frac{3[(3+7x)^2 + 6 + 3\pi]}{(5+\gamma)(8+2)+1} + 6 \ln 11 \right] \cdot 2 \\ C &= \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \frac{(3+7x)^2 + 6 + 3\pi}{(5+\gamma)(8+2)+1} dx + \frac{3[(3+7x)^2 + 6 + 3\pi]}{(5+\gamma)(8+2)+1} + 6 \ln 11 \right] \cdot 2 \\ C &= \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \frac{(3+7x)^2 + (\beta - 180^\circ) + 3\pi}{(5+\gamma)(8+2)+1} dx + \frac{3[(3+7x)^2 + (\beta - 180^\circ) + 3\pi]}{(5+\gamma)(8+2)+1} + 6 \ln 11 \right] \cdot 2 \\ C &= \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \frac{\sqrt{3+7x + (\beta - 180^\circ) + 3\pi}}{(5+\gamma)(8+2) + \log 8} dx + \frac{3[\sqrt{3+7x + (\beta - 180^\circ) + 3\pi} + 6 \ln 11]}{(5+\gamma)(8+2) + \log 8} \right] \cdot 2 \\ C &= \sqrt{\left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \alpha dx + \frac{3\sqrt{3+7x + (\beta - 180^\circ) + 3\pi}}{(5+\gamma)(8+2)} + 6 \ln 11 \right.} \\ &\quad \left. + \frac{3[\sqrt{3+7x + (\beta - 180^\circ) + 3\pi} + 6 \ln 11]}{(5+\gamma)(8+2) + \log 8} \right] \cdot 2} \\ C &= \sqrt{\left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \alpha dx + \frac{3\sqrt{3+7x + (\beta - 180^\circ) + 3\pi}}{(5+\gamma)(8+2)} + 6 \ln 11 \right.} \\ &\quad \left. + \frac{3[\sqrt{3+7x + (\beta - 180^\circ) + 3\pi} + 6 \ln 11]}{(5+\gamma)(8+2) + \log 8} \right] \cdot 2} \\ C &= \sqrt{\left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \alpha dx + \frac{3\sqrt{3+7x + (\beta - 180^\circ) + 3\pi}}{(5+\gamma)(8+2)} + 6 \ln 11 \right.} \\ &\quad \left. + \frac{3[\sqrt{3+7x + (\beta - 180^\circ) + 3\pi} + 6 \ln 11]}{(5+\gamma)(8+2) + \log 8} \right] \cdot 2} \end{aligned}$$

Από αυθεντικό μαθητικό κείμενο



Κείμενο 9 [Ένα σύνθημα στον τοίχο]



Στάθης, Πληροφοριακό Δελτίο της ΟΛΜΕ,
τεύχ. 676, 2003



Ακούω και μιλώ

1. Το κείμενο 8 αποτελεί αυθεντικό μαθητικό γραπτό. Ποιους κώδικες χρησιμοποίησε ο μαθητής που το έγραψε;
 - Εσείς χρησιμοποιήστε το γλωσσικό κώδικα και πείτε τι δείχνει το σκίτσο στο τέλος της άσκησης.
 - Ποιο είναι το τελικό αποτέλεσμα των πράξεων;
2. Δείτε το κείμενο 9.
 - Σε ποιους κώδικες είναι γραμμένα τα συνθήματα στον τοίχο;
 - Μπορείτε να καταλάβετε το δεύτερο σύνθημα;
 - Σε ποιον κώδικα μιλά ο κύριος στο σκίτσο;
 - Μπορείτε να αποδώσετε με λόγο το μήνυμα της γελοιογραφίας;



Διαβάζω και γράφω

1. Συλλέξτε στοιχεία για τις πρώτες μορφές γραφής από το βιβλίο της Ιστορίας (από την ιστορία των Ανατολικών λαών και την Εποχή του χαλκού στην Ελλάδα).
 - Παρουσιάστε στους συμμαθητές σας την ιστορία της γραφής και παραδείγματα από πρώτα δείγματά της.
2. Γράψτε μια επιστολή σε ένα φίλο σας που πηγαίνει σε άλλο Γυμνάσιο.
 - Μοιραστείτε μαζί του τις σκέψεις και τα συναισθήματα σας από τις πρώτες μέρες στο νέο σας σχολείο.
 - Αξιοποιήστε το λεξιλόγιο που έχετε μελετήσει στα κείμενα και τις ασκήσεις αυτής της ενότητας.

Κριτήρια με τα οποία θα αξιολογηθεί το κείμενό σας:

α. Πληρότητα περιεχομένου όσον αφορά σκέψεις και συναισθήματα.

β. Κατάλληλο ύφος – φιλικό (ανάλογο με τις συνθήκες της επικοινωνίας).

γ. Χρήση προτάσεων που το είδος τους ταιριάζει με τις συνθήκες της επικοινωνίας.



Διαθεματική εργασία

Χωριστείτε σε ομάδες και φωτογραφίστε χώρους του σχολείου σας.

► Φτιάξτε ανάλογα σήματα που θα μπορούσαν να συνοδεύσουν χώρους που απεικονίζονται στις φωτογραφίες.

► Στη συνέχεια, ταξινομήστε το υλικό που θα συγκεντρώσετε σε κατηγορίες (π.χ. εσωτερικοί – εξωτερικοί χώροι).

► Τέλος, γράψτε σε κάθε φωτογραφία μια λεζάντα στην οποία να περιγράφετε σύντομα και να σχολιάζετε ό,τι εικονίζεται στη φωτογραφία.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

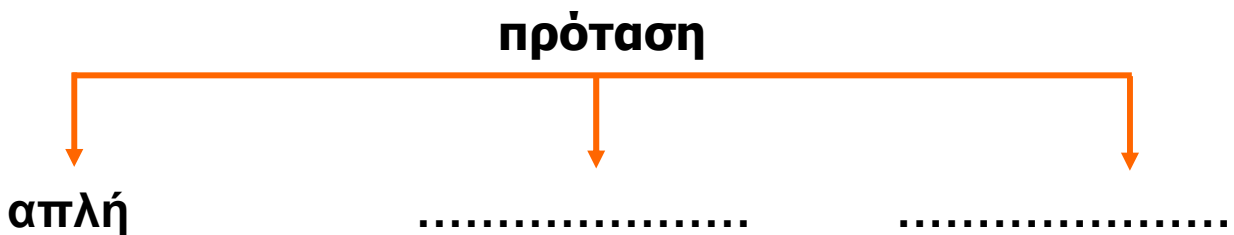
► – Επικοινωνία είναι η ανταλλαγή μεταξύ..... και

► – Για να επιτευχθεί επικοινωνία χρειάζεται ένας κοινός

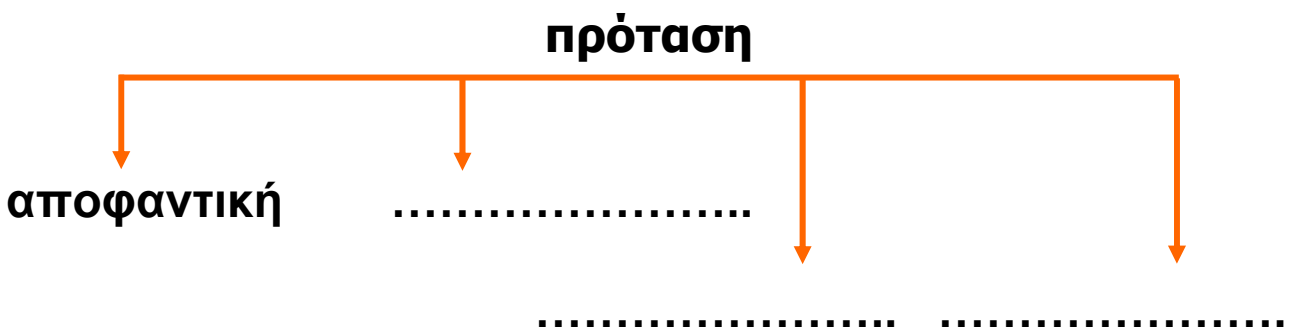
– Η γλωσσική επικοινωνία επηρεάζεται από

► Υπάρχουν διάφορα είδη προτάσεων:

α. Ανάλογα με τα συστατικά τους:



β. Ανάλογα με τη σημασία τους:



▶ Κάντε τις σωστές αντιστοιχίσεις:

- | | | |
|----------------|---|---------------|
| αποφαντικές | • | • ερωτηματικό |
| ερωτηματικές | • | • θαυμαστικό |
| επιφωνηματικές | • | • τελεία |
| προστακτικές | • | |

2η ενότητα

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ



Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα γνωρίσουμε καλύτερα διάφορα είδη του προφορικού και του γραπτού λόγου.**
- Θα μάθουμε να χρησιμοποιούμε το κατάλληλο ύφος και λεξιλόγιο ανάλογα με τον αποδέκτη του μηνύματος και το μέσο –δίαυλο μετάδοσής του.**
- Θα καταλάβουμε το ρόλο της παραγράφου σ' ένα κείμενο και θα ασκηθούμε να γράφουμε παραγράφους.**
- Θα συζητήσουμε με τους συμμαθητές μας και θα επικοινωνήσουμε (μέσα από κείμενα) με άλλους μαθητές.**

A ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ



Κείμενο 1 [Διάλογος μαθητών]

Θα ξεκινήσουμε ακούγοντας στο κασετόφωνο μερικούς διάλογους, όπως αυτόν που ακολουθεί:

ΜΑΘΗΤΗΣ: Γεια σου, φίλε μου, τι κάνεις, είσαι καλά;

ΦΙΛΟΣ: Μια χαρά! Εσύ γιατί είσαι λυπημένος;

ΜΑΘΗΤΗΣ: Μας βάζουν πολλά μαθήματα στο σχολείο. Και δε φτάνει μόνο αυτό, οι γονείς μου με βάζουν να κάνω πολλά φροντιστήρια.

ΦΙΛΟΣ: Σε καταλαβαίνω, φίλε μου, πρέπει να είσαι κουρασμένος.

ΜΑΘΗΤΗΣ: Ναι... θέλω κι εγώ λίγο να παίξω. Αλλά τώρα πρέπει να φύγω, γιατί σε είκοσι λεπτά (...) έχω Αγγλικά. Γεια σου!

ΦΙΛΟΣ: Γεια σου και σένα.



(Αυθεντικός διάλογος)



Κείμενο 2 [Διάλογος μαθήτριας-διευθυντή σχολείου]

- Μην κάνεις έτσι, παιδί μου, δεν πρόκειται να σε φάει κανένας! της είπε ο γυμνασιάρχης πιάνοντας το σφυγμό της. Πού είναι κείνο το νερό που ζήτησα; Η Γαλλίδα το 'φερε τρέχοντας, ενώ εκείνος μέτραγε το σφυγμό της Άννας.

- Ησύχασε, παιδί μου. Τι κάνεις έτσι; Πιες λίγο νερό να συνέλθεις και μετά τα λέμε.

Καινούριος κοπετός* της Άννας, που είχε προς στιγμή σταματήσει.

- Ησύχασε. Δεν πρόκειται να σε φάμε.
- Θα... μου... δώσετε... όμως... αποβολή! είπε εκείνη ανάμεσα στους λυγμούς της. Εσείς... με το τίποτα... δίνετε αποβολή.
- Ε, όχι και με το τίποτα.
- Κι όλοι σάς φοβούνται! Μικροί και μεγάλοι.
- Υπερβολές!
- Κανείς δε σας αγαπάει!
- Χμ, χμ...
- Όλο μη κι απαγορεύεται! είχε πάρει φόρα τώρα η Άννα.
- Μπορείς να μου πεις γιατί... έδειρες το συμμαθητή σου; τη ρώτησε εκείνος ήρεμα.
- Μαλώσαμε.
- Και μ' όποιον μαλώνεις εσύ, του σπας τη μύτη;
- Κατά λάθος έγινε.
- Εσύ, όμως, δε με φοβάσαι και τόσο, μου φαίνεται...
- Σας φοβάμαι.
- Όμως τα λες ένα χεράκι...
- Με πνίγει το δίκιο. Δε λέω, είστε δίκαιος αλλά αχώνευτος, πώς να το κάνουμε...
- Καλά, καλά... Πήγαινε τώρα και να μη μάθω ότι μάλωσες με κανέναν ξανά, γιατί...



Βούλα Μάστορη, Στο Γυμνάσιο, εκδ. Πατάκη, 1998

* **ΚΟΠΕΤΟΣ**: δυνατό κλάμα που συνοδεύεται από κραυγές και χτυπήματα στο στήθος.



Κείμενο 3 [Ηλεκτρονική επικοινωνία]

14ο Γυμνάσιο Περιστερίου: 14thDM τεύχος 1 (2000-01)

Της σύνταξης



Αγαπητοί αναγνώστες, σας χαιρετούμε!



Φέτος, συνεχίζοντας για 10η χρονιά μια ευχάριστη παράδοση του σχολείου μας, την έκδοση ετήσιου περιοδικού, αποφασίσαμε να καινοτομήσουμε -για ακόμα μια φορά- ακολουθώντας την εξέλιξη της εποχής μας.

Το περιοδικό μας, "βγαίνει" πρώτα στο INTERNET, φιλοξενούμενο στον τόπο του σχολείου μας στο Διαδίκτυο. Έτσι το περιοδικό μας έχει τα πλεονεκτήματα της online επικοινωνίας και πληροφόρησης, που σημαίνει ότι γράφεται, διορθώνεται και εμπλουτίζεται σταδιακά, έως ότου φτάσει στην τελική του μορφή στο τέλος του σχ. έτους, οπότε θα εκδοθεί και με την παραδοσιακή έντυπη μορφή.

Μέσα από τις στήλες του περιοδικού μας, οι μαθητές και οι μαθήτριες του σχολείου με τη βοήθεια των καθηγητών μας, προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε διάφορα θέματα που απασχολούν τους νέους της ηλικίας μας αλλά και γενικότερα την κοινή γνώμη. Παρουσιάζουμε επίσης μερικές από τις δραστηριότητες του σχολείου μας, που δεν περιορίζεται να δίνει μόνο γνώση και εκπαίδευση μέσα από τα βιβλία και τα μαθήματα, αλλά δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς της παιδείας και του πολιτισμού.



Πιστεύουμε πως αντιλαμβάνεστε όλοι ότι η έκδοση ενός περιοδικού είναι δύσκολη υπόθεση, έχει κόυραση και χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια, ιδιαίτερα που εμείς θέλαμε να έχει διπλή υπόσταση: ψηφιακή και έντυπη. Για αυτό ζητάμε να κρίνετε αυτή την προσπάθεια με επιείκεια.

Είμαστε εξάλλου μόλις 13 και 14 ετών, "δημοσιογράφοι".

Καλή ανάγνωση!
Η συντακτική επιτροπή

Σχολείο | Πολιτιστικά | Προγράμματα | Εκδόσεις | Εκπ.Υλικό | Σελ.Μαθητών | Site | 14thDM



e-mail us
g14per@otenet.gr

Αναζήτηση
Site-map
Οδηγίες



Σχεδίαση Site



14ο Γυμνάσιο Περιστερίου: 14thDM τεύχος 1 (2000-01)

Της σύνταξης

Αγαπητοί αναγνώστες, σας χαιρετούμε!

Φέτος συνεχίζοντας για 10η χρονιά μια ευχάριστη παράδοση του σχολείου μας, την έκδοση ετήσιου περιοδικού, αποφασίσαμε να καινοτομήσουμε – για ακόμα μια φορά – ακολουθώντας την εξέλιξη της εποχής μας.

Το περιοδικό μας, «βγαίνει» πρώτα στο INTERNET, φιλοξενούμενο στον τόπο του σχολείου μας στο Διαδίκτυο. Έτσι το περιοδικό μας έχει τα πλεονεκτήματα της on line επικοινωνίας και πληροφόρησης, που σημαίνει ότι γράφεται, διορθώνεται και εμπλουτίζεται σταδιακά, έως ότου φτάσει στην τελική του μορφή στο τέλος του σχ. έτους, οπότε θα εκδοθεί και με την παραδοσιακή έντυπη μορφή.

Μέσα από τις στήλες του περιοδικού μας, οι μαθητές και οι μαθήτριες του σχολείου με την βοήθεια των καθηγητών μας, προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε διάφορα θέματα που απασχολούν τους νέους της ηλικίας μας αλλά και γενικότερα την κοινή γνώμη. Παρουσιάζουμε επίσης μερικές από τις δραστηριότητες του σχολείου μας, που δεν περιορίζεται να δίνει μόνο γνώση και εκπαίδευση μέσα από τα βιβλία και τα μαθήματα, αλλά δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς της παιδείας και του πολιτισμού.

**ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,
ΠΑΙΧΝΙΔΙ, ΜΟΡΦΩΣΗ, ΤΕΧΝΗ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ!**



Πιστεύουμε πως αντιλαμβάνεστε όλοι ότι η έκδοση ενός περιοδικού είναι δύσκολη υπόθεση, έχει κούραση και χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια, ιδιαίτερα που εμείς θέλαμε να έχει διπλή υπόσταση: ψηφιακή και έντυπη. Για αυτό ζητάμε να κρίνετε αυτή την προσπάθεια με επιείκεια.

Είμαστε εξάλλου μόλις 13 και 14 ετών,
«δημοσιογράφοι».

Καλή ανάγνωση!
Η συντακτική επιτροπή

Σχολείο/Πολιτιστικά/Προγράμματα/Εκδόσεις/Εκπ.Υλικό/
Σελ. μαθητών/Site/14thDM

e-mail us g14per@otenet.gr

Αναζήτηση
Site-map
Οδηγίες

Ηλεκτρονική εφημερίδα 14ου Γυμν. Περιστερίου
Αττικής, <http://www.14gymnasio.gr>



Κείμενο 4 [Ο λόγος του εκπαιδευτικού]

Θέλω δημόσια να αναφερθώ σ' αυτόν το σχεδόν παράλογο πανικό που άρχιζε με εφιάλτες τρεις ημέρες πριν αρχίσουν κάθε χρόνο τα μαθήματα. Όταν ερχόταν ο Οκτώβριος (τότε, για πολλά χρόνια, άρχιζαν τα μαθήματα στη Μέση Εκπαίδευση), για τρεις ημέρες, πριν γίνει ο καθιερωμένος αγιασμός και μπορούμε ξανά στις τάξεις, εφιάλτες τρομεροί με ταλαιπωρούσαν. Από τον Οκτώβριο εκείνο του 1963 μου είχε καρφωθεί η τρελή ιδέα πως σ' αυτή την τάξη, αυτή την πρώτη ημέρα, θα βρισκόταν εκείνος ο διαβολικός, ανελέητος* μαθητής που θα μου υπέβαλλε



* **ανελέητος**: αυτός που δεν δείχνει έλεος, σκληρός, αδυσώπητος.

την τρομερή ερώτηση που δε θα μπορούσα να απαντήσω! Αυτό έως τον Οκτώβριο του 1998.

Περνούσαν τα χρόνια, ερχόντουσαν ωραία, χαρισματικά, ανάμεσα στα άλλα, παιδιά, συχνά (πώς όχι;) δεν μπορούσα να απαντήσω σε κάποια ερώτηση, έμαθα ωριμάζοντας να λέω: «θα το κοιτάξω και θα σου απαντήσω αύριο, δεν το ξέρω, δεν το έχω σκεφτεί, δε χρειάστηκε ως τα τώρα να το αναζητήσω» κτλ., αλλά ο πανικός κάθε χρόνο εκεί. Προσπαθώντας λογικά να εξηγήσω αυτό το άγχος, έβρισκα πως ίσως, επειδή υπήρξα προκλητικός μαθητής, σχεδόν αλαζόνας και συχνά προσπαθούσα να φέρω σε δύσκολη θέση τους δασκάλους μου θέτοντας απίθανες ερωτήσεις, φοβόμουν, όταν πια έγινα εγώ δάσκαλος, ότι θα βρισκόταν κάποιο ζιζάνιο να μου ανταποδώσει τις προκλήσεις.



Κώστας Γεωργουσόπουλος,
«Ο πανικός ενός δασκάλου»,
εφημ. *ΤΑ ΝΕΑ*, 2003 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποιοι μιλούν στη συνομιλία που ακούσατε (και διαβάσατε) στο κείμενο 1; • Ποιο θέμα συζητούν;
- 2** Πώς νιώθει η μαθήτριά και πώς αντιδρά ο γυμνασιάρχης στο κείμενο 2;
- 3** Για ποιους λόγους οι μαθητές του 14ου Γυμνασίου Περιστερίου αποφάσισαν να εκδώσουν μια ηλεκτρονική εφημερίδα;
- 4** Τι είδους πανικός καταλάμβανε το δάσκαλο στην αρχή του σχολικού έτους (κείμεν. 4) και γιατί;

Προφορικός λόγος



Ακούω και μιλώ

1. Αφού ακούσετε πάλι τη συνομιλία των μαθητών, εντοπίστε ορισμένα στοιχεία που απαντούν κυρίως στον προφορικό λόγο και προσπαθήστε να τα συγκρίνετε με το γραπτό κείμενο (κείμεν. 1).

- Ποιες διαφορές διαπιστώνετε;

2. Η συνομιλία γυμνασιάρχη–μαθήτριας έχει μερικά χαρακτηριστικά σημεία που απαντούν στον προφορικό λόγο. Ποια είναι αυτά; • Βλέπετε τέτοια σημεία στο κείμενο 4;

3. Πού αλλού χρησιμοποιείται κυρίως ο προφορικός λόγος στο σχολείο; • Είναι ίδιος ο προφορικός λόγος στην τάξη με αυτόν του διαλείμματος;

- Μαγνητοφωνήστε μια συζήτηση στο διάλειμμα και σχολιάστε τη στην τάξη.

4. Στα κείμενα 3 και 4 απαντούν δύο διαφορετικά είδη γραπτού λόγου. Προσέξτε τα χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού κειμένου (ο συνδυασμός εικόνων-λόγου, το ύφος που γράφουν οι μαθητές, το λεξιλόγιο, ο τρόπος οργάνωσης κτλ.).

- Ποιες οι διαφορές του από το κείμενο 4;
- Ποιο από τα δύο κείμενα εμπεριέχει πολλά στοιχεία προφορικού λόγου;

5. Λέγεται ότι ο προφορικός λόγος είναι πιο αυθόρμητος, ενώ ο γραπτός πιο οργανωμένος. Φαίνεται αυτό αν συγκρίνετε το κείμενο 4 με τα υπόλοιπα κείμενα;

Ο προφορικός λόγος χρησιμοποιείται καθημερινά σε ποικίλες περιστάσεις:



α. Τηλεοπτική συζήτηση για θέματα παιδείας ▶

β. Ραδιοφωνικός «λόγος» στο διαδίκτυο ▶



Φίλε ακροατή, σε ευχαριστούμε που έκανες μια στάση εδώ στο «Ράδιο Γαία» και ευελπιστούμε η στάση αυτή να σου μείνει αξέχαστη.

γ. Καθημερινή συνομιλία στο λεωφορείο ▶

Φέτος ήρθες στο σχολείο; Από ποια χώρα ήρθες;

Είμαι από την Πολωνία αλλά πήγαινα στο 3ο Δημοτικό σχολείο



6. Συζητήστε ιδιαίτερα για τον προφορικό λόγο στις τηλεοπτικές συζητήσεις και στο ραδιόφωνο. • Φέρτε στην τάξη αποσπάσματα πέντε λεπτών από διαφορετικές τηλεοπτικές συζητήσεις και από διαφορετικές ραδιοφωνικές εκπομπές. • Σχολιάστε ιδιαίτερα τις χειρονομίες των συνομιλητών, τον τόνο της φωνής, τις εκφράσεις των προσώπων κτλ. • Βρείτε παραδείγματα ανολοκλήρων προτάσεων, φράσεων ή σημεία που δύσκολα θα μεταφέρονταν σε γραπτό λόγο (π.χ. δύο συνομιλητές μιλούν ταυτόχρονα).

7. Η συνομιλία των δύο μαθητών εντάσσεται στο πλαίσιο της καθημερινής προφορικής επικοινωνίας. Εντοπίστε στοιχεία που υποδηλώνουν ομοιότητες αλλά και διαφορές ατόμων. Συνεχίστε το διάλογο (κείμεν. 1) με υποθετικές ερωτήσεις-απαντήσεις μεταξύ των δύο μαθητών.

B2 Γραπτός λόγος

Γράφετε με τον ίδιο τρόπο όταν απευθύνεστε στους συμμαθητές σας, στους γονείς σας, στο διευθυντή του σχολείου ή στον εαυτό σας;

Προσέξτε και τα παρακάτω κείμενα.



Κείμενο 5 [Αίτηση]



ΑΙΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

.....
προέδρου του 15μελούς
συμβουλίου

*Προς το Διευθυντή
του σχολείου*

Παρακαλώ να εγκρίνετε την πρότασή μας για διοργάνωση συναυλίας στο αμφιθέατρο του σχολείου, η οποία θα διεξαχθεί στις 17-11-2003 (ημέρα του Πολυτεχνείου), σύμφωνα με το συνημμένο πρόγραμμα.



Κείμενο 6 [Ημερολόγιο]

19 Οκτωβρίου, στο δωματιάκι μου.

Οι μέρες πέρασαν χωρίς να γράψω ούτε μια λέξη. Κι όμως, Χριστινάκι, εσύ το ξέρεις καλά πόσα πολλά θα 'χα να σου πω. Η μητέρα κοιμάται. Όταν βραδιάζει, είναι πάντα κουρασμένη. [...]

Άρχισα γερμανικά σ' ένα φροντιστήριο της πλατείας Κάνιγγος. Παίρνω το λεωφορείο που σταματάει μπροστά στο σπίτι μας και κατεβαίνω στο τέρμα. Τρεις φορές την εβδομάδα. Έχω πολλή μελέτη.

Η μαμά δεν έφερε αντίρρηση για τα γερμανικά. Ξέρω όμως πως πολύ στενοχωρέθηκε. Αχ, θα ήθελα να μη μου περίσσειε καιρός ούτε για να πάρω ανάσα. Δε θέλω να σκέφτομαι. Προσπαθώ να σβήσω απ' το μυαλό μου τον πατέρα, το θυρωρείο. Κι όμως, η κάθε

λεπτομέρεια της ζωής μου μπήγεται στη σκέψη μου σαν τη βελόνα της μαμάς στο ρούχο της πελάτισσας.

Ζώρζ Σαρή *Το ψέμα*, εκδ. Πατάκη 1996



Κείμενο 7 [Ιστοσελίδα «Άσπρη λέξη»]

set as homepage Κυριακή, 11 Ιανουαρίου 2004

Αρχείο λέξεων | Παροιμίες | Ιδιόλεκτοι | Σωστό/Λάθος | Ξενιτεμένες λέξεις | Λεξιλόγιοι | Βιβλιοστάτης | Εκδόσεις | Μας είπατε | Έρευνες | Editorial | Βιβλιογραφία

Παιχνίδια | Ηλεκτρονικές κάρτες | Downloads | Επικοινωνία | Εγγραφή στην "άσπρη λέξη" της ημέρας

Η παροιμιακή φράση της "άσπρης λέξης"

αποθαύσεις της καπύης
ερμηνεία

Αν επιθυμείτε να λαμβάνετε δωρεάν και καθημερινά την "άσπρη λέξη της ημέρας" μέσω e-mail ή να την χαρίσετε ως πρωτότυπο δώρο κάντε κλικ [εδώ](#).

Βραβείο στην "άσπρη λέξη"

Η "άσπρη λέξη" απέσπασε το Βραβείο καλύτερου διαδικτυακού τόπου ενός οργανισμού στον 4ο Πανελλήνιο Διαγωνισμό Πολυμέσων και Internet. [Συνέχεια...](#)

Ιανουάριος

Ελληνιστική λέξη: Ιανουάριος. Ο πρώτος μήνας του έτους προέρχεται από το λατινικό Ianuarius [= ο μήνας ο αφιερωμένος στο θεό των Ρωμαίων Ιανό (Janus), σύμβολο κάθε έναρξης, επομένως και αυτής του έτους].

Βιβλιοστάτης

Υποδεχόμαστε το νέο χρόνο με ένα βιβλίο γεμάτο αρώματα και ιστορίες, το "Μπαχαρικό Λεξικό" του Νίκου Πλατή. [Συνέχεια...](#)

Λεξιλόγιοι

Ο πρώτος Λεξιλόγιος του 2004 είναι ο δημοσιογράφος Κώστας Κυριακόπουλος. Γράφει για ένα ρήμα που ξέρει καλά, το "γράφω". [Συνέχεια...](#)

Εγγραμμένα μέλη στην "άσπρη λέξη" της ημέρας: 2701

Έρευνα του μήνα

Ποιοι δημοσιογράφοι χρησιμοποιούν ορθότερα την ελληνική γλώσσα;

- Της τηλεόρασης
- Του ραδιοφώνου
- Των εφημερίδων
- Των περιοδικών
- Άλλοι

Σύμφωνα με το Νόμο 2121/1993 και τους σχετικούς Διεθνείς Κανονισμούς που ισχύουν στην Ελλάδα, ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση και η αναπαραγωγή -ολική, μερική ή περιληπτική- ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της "άσπρης λέξης" με οιαδήποτε τρόπο -μηχανικό, ηλεκτρονικό, μέσω φωτοτύπησης, ή με αποιονότυπο άλλων τρόπων- χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

άσπρη λέξη

set as homepage
Κυριακή 11 Ιανουαρίου 2004

Αρχείο λέξεων / Παροιμίες / Ιδιόλεκτοι /
Σωστό - Λάθος / Ξενιτεμένες λέξεις / Λεξιλόγιοι /
Βιβλιοστάτης / Εκδόσεις / Μας είπατε / Έρευνες /
Editorial / Βιβλιογραφία

Παιχνίδια / Ηλεκτρονικές κάρτες / Downloads /
Επικοινωνία / Εγγραφή στην «άσπρη λέξη» της ημέρας

Η παροιμιακή φράση της «άσπρης λέξης»

απολαύσεις της καπύης ερμηνεία

Αν επιθυμείτε να λαμβάνετε δωρεάν και καθημερινά την «άσπρη λέξη της ημέρας» μέσω e-mail ή να την χαρίσετε ως πρωτότυπο δώρο κάντε κλίκ [εδώ](#).

Βραβείο στην «άσπρη λέξη»

Η «άσπρη λέξη» απέσπασε το Βραβείο καλύτερου διαδικτυακού τόπου ενός οργανισμού στον 4ο Πανελλήνιο διαγωνισμό Πολυμέσων και Internet .
Συνέχεια...

Ιανουάριος

Ελληνιστική λέξη: Ιανουάριος.

Ο πρώτος μήνας του έτους προέρχεται από το λατινικό Ianuarius [ο μήνας ο αφιερωμένος στο θεό των Ρωμαίων Ιανό (Janus), σύμβολο κάθε έναρξης, επομένως και αυτής του έτους].

Βιβλιοστάτης

Υποδεχόμαστε το νέο χρόνο με ένα βιβλίο γεμάτο αρώματα και ιστορίες, το «Μπαχαρικό λεξικό» του Νίκου Πλατή. **Συνέχεια...**

Λεξιλάγνοι

Ο πρώτος λεξιλάγνος του 2004 είναι ο δημοσιογράφος Κώστας Κυριακόπουλος. Γράφει για ένα ρήμα που ξέρει καλά το «γράφω». **Συνέχεια...**

Γνωρίστε τις εκδόσεις της «άσπρης λέξης»

**Εγγεγραμμένα μέλη στην «άσπρη λέξη» της ημέρας:
2701**

Έρευνα του μήνα

Ποιοι δημοσιογράφοι χρησιμοποιούν ορθότερα την ελληνική γλώσσα;

Της τηλεόρασης

Του ραδιοφώνου

Των εφημερίδων

Των περιοδικών

Άλλοι

Σύμφωνα με το νόμο 2121/1993 και τους σχετικούς Διεθνείς Κανονισμούς που ισχύουν στην Ελλάδα, ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση και η αναπαραγωγή ολική, μερική ή περιληπτική ή η κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της «άσπρης λέξης» με οποιονδήποτε τρόπο –μηχανικό, ηλεκτρονικό, μέσω φωτοτύπησης, ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο – χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

<http://www.asprilexi.com>



Κείμενο 8 [Επιστολή του Πατριάρχη Βαρθολομαίου]

Σεβαστοί μου γονείς,

Τα μαθήματα άρχισαν. Ήρθεν ο καιρός της δουλειάς. Θα εργασθούμε οκτώ μήνες για να έχουμε το δικαίωμα της ξεκούρασης το καλοκαίρι. Η πρώτη εβδομάδα των μαθημάτων περνά ευχάριστα, όπως θα περάσουν κι οι άλλες με τη βοήθεια Εκείνου. Ξαναβλέπουμε τους καθηγητές μας, οι οποίοι μας περιβάλλουν με τόση στοργή, αγάπη και πατρικό ενδιαφέρον, προσπαθούν δε και εργάζονται και κοπιάζουν για το δικό μας το καλό. Μια ένδειξις του ενδιαφέροντός τους είναι και το ότι μας ρωτούν όλοι πώς περάσαμε τις διακοπές μας.

Με καινούριους συμμαθητές και καινούριους καθηγητές πολλές φορές, αρχίζουμε το νέο σχολικόν έτος και προσπαθούμε να φθάσουμε στην κορυφή του βουνού που ανεβαίνουμε, να φθάσουμε στην τελειότητα.

Αυτά, σεβαστοί μου γονείς, για το καινούριο σχολικόν έτος.



Με σεβασμό ο υιός Σας,
Δημήτριος Αρχοντώνης

*Ότε ήμην παιδίον, ο Κωνσταντινουπόλεως
Βαρθολομαίος, εκδ. Καστανιώτη 2003*



Ακούω και μιλώ

1. Σε ποιο από τα παραπάνω κείμενα ο λόγος είναι απλός και οικείος και σε ποιο «σοβαρός» και επίσημος;

2. Φανταστείτε ένα διάλογο ανάμεσα στον πρόεδρο του 15μελούς και τους υπόλοιπους μαθητές της τάξης. Τα παιδιά συζητούν για τη συναυλία (πότε, πού, πώς κτλ.) και αποφασίζουν να κάνουν την αίτηση προς το διευθυντή. Ποιες διαφορές βρίσκετε ανάμεσα στο διάλογο και στην αίτηση (κείμε. 5);

3. Γιατί ο μαθητής γράφει με διαφορετικό τρόπο στην αίτηση (κείμε. 5) από ό,τι η Χριστίνα στο κείμενο 6 και ο μικρός Δημήτριος στο κείμενο 8;



Διαβάζω και γράφω

1. Τι είδους κείμενο γράφει ο Δημήτριος (κείμε. 8);

• Από πού διαφαίνεται η ένδειξη σεβασμού στο κείμενο αυτό; • Γράψτε κι εσείς μια σύντομη επιστολή σε ένα πρόσωπο που σέβεστε (π.χ. γονείς ή παππούδες).

2. Σήμερα απαντούν πολλά κείμενα με τη μορφή ιστοσελίδων στο διαδίκτυο. Παρουσιάστε σε ένα σύντομο κείμενο (δύο παραγράφων) τα βασικά στοιχεία της ιστοσελίδας (κείμε. 7) στην τάξη σας, δείχνοντας ότι πρόκειται για ένα κείμενο με διαφορετική οργάνωση, το οποίο έχει ως στόχο να προσελκύσει με διάφορες τεχνικές το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

3. Γραπτά κείμενα απαντούν σε ποικίλες μορφές – όπως οι προηγούμενες. Αναζητήστε και άλλες μορφές γραπτού λόγου σε άλλα μαθήματα του σχολείου, στα βιβλία της σχολικής βιβλιοθήκης και αλλού...



Έμαθα **ότι:**

! Ο προφορικός λόγος είναι πιο άμεσος, αυθόρμητος στην καθημερινή μας επικοινωνία. Διαφέρει, όμως, από

το γραπτό λόγο σε ορισμένα σημεία:

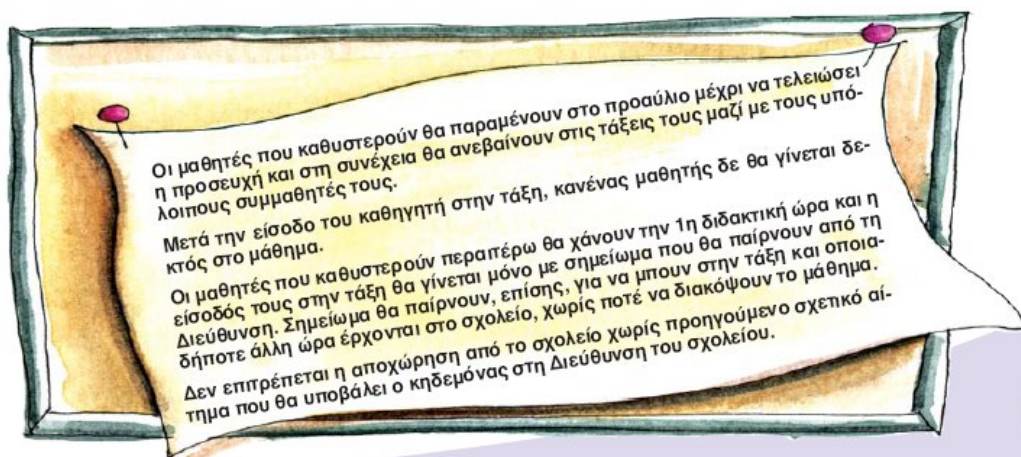
- α. Στον προφορικό λόγο είμαστε, συνήθως, στον ίδιο χώρο με το συνομιλητή μας και συζητάμε την ίδια χρονική στιγμή. Ο προφορικός λόγος πλάθεται την ίδια στιγμή, γι' αυτό έχει διακοπές, επαναλήψεις, διορθώσεις κτλ.
 - β. Στον προφορικό λόγο χρησιμοποιούμε πέρα από τις λέξεις και άλλα συμπληρωματικά στοιχεία (π.χ. χειρονομίες, επιτονισμό κτλ.), τα οποία δεν είναι εύκολο να αποδοθούν γραπτά. Αντίθετα, στο γραπτό λόγο δεν έχουμε μπροστά μας τον αναγνώστη και διαθέτουμε χρόνο για σχεδιασμό και διόρθωση.
- ▶ Από την προσέγγιση των παραπάνω κειμένων και συνομιλιών καταλαβαίνουμε ότι είναι δύσκολο να διακρίνουμε τα όρια ανάμεσα στο γραπτό και τον προφορικό λόγο, ιδιαίτερα στα κείμενα της ηλεκτρονικής επικοινωνίας.

B3

Γλωσσική ποικιλία – Μέσο και περίσταση επικοινωνίας



Κείμενο 9 [Κανονισμός σχολείου]



Οι μαθητές που καθυστερούν θα παραμένουν στο προαύλιο μέχρι να τελειώσει η προσευχή και στη συνέχεια θα ανεβαίνουν στις τάξεις μαζί με τους υπόλοιπους συμμαθητές τους.

Μετά την είσοδο του καθηγητή στην τάξη, κανένας μαθητής δεν θα γίνεται δεκτός στο μάθημα.

Οι μαθητές που καθυστερούν περαιτέρω θα χάνουν την 1η διδακτική ώρα και η είσοδός τους στην τάξη θα γίνεται μόνο με σημείωμα που θα παίρνουν από τη Διεύθυνση. Σημείωμα θα παίρνουν, επίσης, για να μπουν στην τάξη και οποιαδήποτε άλλη ώρα έρχονται στο σχολείο, χωρίς ποτέ να διακόψουν το μάθημα.

Δεν επιτρέπεται η αποχώρηση από το σχολείο χωρίς προηγούμενο σχετικό αίτημα που θα υποβάλει ο κηδεμόνας στη Διεύθυνση του σχολείου



Κείμενο 10 [Συνθήματα σε τοίχο]



ΚΑΤΩ Η ΧΟΥΝΤΑ

1, 2, 3 ΠΟΛΛΑ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΑ

ΑΠΟΨΕ ΠΕΘΑΙΝΕΙ Ο ΦΑΣΙΣΜΟΣ

ΨΩΜΙ ΠΑΙΔΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ



Κείμενο 11 [Κόμικς]



ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΑΛΛΟ!
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΜΕ ΤΡΟΜΑΖΕΙ,
ΜΕ ΚΑΤΑΠΙΕΖΕΙ,
ΜΕ ΕΝΟΧΛΕΙ ΚΑΙ
Μ' ΑΡΡΩΣΤΑΙΝΕΙ!



ΗΡΕΜΗΣΕ, ΦΕΛΙΠΕ!
ΣΕ ΚΑΝΕΝΑΝ
ΔΕΝ ΑΡΕΣΕΙ



ΕΙΝΑΙ ΦΟΒΕΡΟ ΝΑ ΕΙΣΑΙ
ΚΛΕΙΣΜΕΝΟΣ Σ' ΕΝΑ ΚΤΙΡΙΟ
ΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ
ΚΑΙ ΝΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΥΡΙΣΕΙΣ ΜΕΤΑ
ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΓΙΑ ΝΑ ΓΡΑΨΕΙΣ ΚΑΙ ΝΑ
ΞΑΝΑΔΙΑΒΑΣΕΙΣ!



Quino, Μαφάλντα, αρ. 9, μτφρ. Κατερίνα Χριστοδούλου,
εκδ. Παρά Πέντε, 1991



Κείμενο 12 [Μήνυμα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail)]

23/11/2003

Ioannis@otenet.gr

Γεια σας, παιδιά!

Τυχαία και μέσα από το portal του pathfinder ανακάλυψα το site σας.

Να πω ότι έμεινα έκπληκτος; Θα είναι λίγο...

Δεν ξέρω ποιος πήρε αυτή την πρωτοβουλία, αλλά το αποτέλεσμα είναι θεαματικό!!!

Τέτοιες προσπάθειες πρέπει να βραβεύονται και ο καλός λόγος να λέγεται...

Έτσι κι εγώ, στέλνοντας αυτό το μήνυμα, θα ήθελα να σας πω τα συγχαρητήριά μου γι' αυτή σας την πρωτοβουλία και προσπάθεια.

Συνεχίστε να πλουτίζετε τις σελίδες αυτές. Αξίζει τον κόπο...

Γιάννης από Λιβαδειά Βοιωτίας





Κείμενο 13 [Μήνυμα σε κινητό τηλέφωνο]



ΕΛΑ
ΓΡΗΓΟΡΑ
ΘΑ ΠΑΡΕΙΣ
ΑΠΟΥΣΙΑ



Ακούω και μιλώ

1. Διαβάστε τα παραπάνω κείμενα που συναντάτε και στο σχολικό περιβάλλον. Σε ποιον απευθύνονται;
 - Ποιο μέσο-διάυλο χρησιμοποιούν για τη μετάδοση του μηνύματος;
2. Προσέξτε πώς αλλάζει το λεξιλόγιο ανάλογα με το μέσο μετάδοσης του και τον αποδέκτη (ανακοίνωση, συνθήματα στον τοίχο, ηλεκτρονικό μήνυμα, τηλεφωνικό μήνυμα).
3. Χωριστείτε σε ζεύγη.
 - Το ένα μέλος κάθε ομάδας να υποδυθεί έναν αυστηρό καθηγητή που ενημερώνει τους μαθητές για τον κανονισμό του σχολείου (κείμεν. 9). Το άλλο μέλος να υποδυθεί ένα μαθητή που δίνει τις ίδιες πληροφορίες σε ένα συμμαθητή του (δραματοποίηση).



Διαβάζω και γράφω

1. Εντοπίστε διαφορές στο ύφος, στο λεξιλόγιο και στην οργάνωση ανάμεσα στο κείμενο 9 (κανονισμός σχολείου) και στο κείμενο του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (κείμεν. 12).
 - Στείλτε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα σ' ένα άλλο σχολείο και γράψτε ένα κείμενο – πρόταση για έναν πιο φιλελεύθερο κανονισμό στα σχολεία.

2. Με αφορμή το γραπτό μήνυμα σε κινητό τηλέφωνο, συγκεντρώστε διάφορα γραπτά μηνύματα ή εικονο-μηνύματα και καταγράψτε σ' έναν πίνακα τα χαρακτηριστικά τους (πομπός, αποδέκτης, σκοπός, λεξιλόγιο κτλ.).

3. Γράψτε μία σελίδα στο ημερολόγιο του Φελίπε (κείμ. 11) για την πρώτη του μέρα στο σχολείο μετά τη συζήτηση με τη φίλη του Μαφάλντα.

4. Σε συνεργασία με τους συμμαθητές σας και τους καθηγητές της Πληροφορικής και των Καλλιτεχνικών φτιάξτε α) μία αφίσα για τη σχολική γιορτή του Πολυτεχνείου και β) μία γελοιογραφία με θετικό μήνυμα για το σχολείο.



Έμαθα **ότι**

▶ Όταν μελετούμε τον προφορικό λόγο ή το γραπτό κείμενο, αναζητούμε:

- ποιος μιλάει ή γράφει (πομπός),
- σε ποιον μιλάει ή γράφει (δέκτης),
- για ποιο σκοπό μιλάει ή γράφει (σκοπός),
- ποιο θέμα, ποιες απόψεις-ιδέες (μήνυμα) μεταδίδει και με ποιον τρόπο.

▶ Ο τρόπος που μιλάμε αλλά και αυτά που λέμε εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες, όπως:

- από τη σχέση που έχουμε με το συνομιλητή μας: αν μιλάμε με κάποιον φίλο μας, για παράδειγμα, είμαστε λιγότερο τυπικοί, ενώ όταν μιλάμε με κάποιον μεγαλύτερο που δε γνωρίζουμε καλά χρησιμοποιούμε τον πληθυντικό αριθμό
- από το σκοπό του λόγου ή του κειμένου.

- ▶ Τέλος, το μέσο-διάυλος επικοινωνίας επηρεάζει τη μορφή του μηνύματος (το λεξιλόγιο, το ύφος, ακόμα και την οργάνωση των προτάσεων ή της παραγράφου). Η μορφή και το ύφος του μηνύματος καθορίζονται από τις κοινωνικές μας σχέσεις και τις συνθήκες επικοινωνίας. Το επίπεδο ύφους καθορίζεται και από τη σχέση πομπού-αποδέκτη που κινείται είτε στον άξονα της εξουσίας είτε στον άξονα της ισοτιμίας / αλληλεγγύης. Μια σχέση ισοτιμίας μπορεί να είναι από πολύ οικεία έως τυπική και απρόσωπη.



Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ



Ακούω και μιλώ

1. Διαβάζοντας το κείμενο 4 του Κ. Γεωργουσόπουλου, βλέπετε ότι χωρίζεται σε δύο μέρη. Ήδη από το Δημοτικό σχολείο γνωρίζετε πώς ονομάζεται το κάθε μέρος. Πολύ σωστά! **Παράγραφος.** Η παράγραφος είναι σημαντικό στοιχείο για την οργάνωση ενός κειμένου. Όμως και η ίδια είναι ένα κείμενο με αρκετή αυτονομία. Αποτελείται από τρία μέρη (όπως και μία ολοκληρωμένη έκθεση): από τη θεματική πρόταση (τον πρόλογο της παραγράφου), τις λεπτομέρειες (το κύριο θέμα, τα στοιχεία ανάπτυξης της παραγράφου) και την κατακλείδα (συμπέρασμα). Ας προσπαθήσουμε όλοι μαζί να ανιχνεύσουμε αυτά τα στοιχεία στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 4.

2. Μελετώντας τώρα τη δεύτερη παράγραφο του ίδιου κειμένου σε σχέση με την πρώτη, παρατηρείτε κάποια σημαντική διαφορά ως προς τα τρία μέρη της παραγράφου που αναφέρθηκαν πιο πάνω;

3. Στις παραγράφους που ακολουθούν (κείμενα 14, 15) εντοπίστε τα βασικά τους στοιχεία: τη θεματική πρόταση, τις λεπτομέρειες και την πρόταση-κατακλείδα (αν υπάρχει).

- Προσέξτε με ποιες λέξεις ή φράσεις συνδέονται οι προτάσεις στο εσωτερικό της παραγράφου.



Κείμενο 14 [Ένα διαφορετικό παιχνίδι (;) στο θρανίο]



Ξάφνου, το πρόσωπό του φωτίστηκε: έβαλε το χέρι του στην τσέπη και τράβηξε το κουτάκι όπου κρατούσε αιχμαλωτισμένο το τριζόνι. Άνοιξε το καπάκι κι ακούμπησε το έντομο στο θρανίο του. Το τριζόνι, ενθουσιασμένο που γλίτωσε απ' τη φυλακή του, άρχισε να προχωρεί, μα ο Τομ το τσίγκλησε* με μια καρφίτσα, αναγκάζοντάς το ν' αλλάξει διεύθυνση και δείχνοντάς του ότι έπρεπε να υπακούσει. Ο Τζόε οπλίστηκε με τη σειρά του με μια καρφίτσα και βάλθηκε να βοηθάει την εκπαίδευση του φυλακισμένου. Μεμιάς, το παιχνίδι έγινε συναρπαστικό.

Μαρκ Τουαίν, *Τομ Σώγιερ*,
μτφρ. Α. Φερτάκη, εκδ. Άγκυρα, 1990



Κείμενο 15 [Ο νέος ρόλος του δασκάλου]

Ο υπολογιστής σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί, βέβαια, να αντικαταστήσει το δάσκαλο και το βιβλίο. Ο δάσκαλος παίζει και πρέπει να παίζει κεντρικό ρόλο, ιδιαίτερα στις μικρές ηλικίες. Χρησιμοποιεί ως κύριο εργαλείο το λόγο, που κινητοποιεί τη φαντασία.

* **ΤΣΙΓΚΛΩ**: κεντώ, πειράζω ζώο με κάτι αιχμηρό

Επίσης, ο ρόλος του βιβλίου είναι σημαντικός. Αποτελεί τη βάση, όπου μπορεί να ανατρέξει ο μαθητής κάθε στιγμή. Μεταφέρεται και ξεφυλλίζεται εύκολα. Όμως, πιστεύουμε ότι η χρήση ποιοτικού εκπαιδευτικού λογισμικού μπορεί να βοηθήσει το έργο του δασκάλου και να συμπληρώσει κενά στη λειτουργία του συμβατικού εντύπου-βιβλίου. Ενώ ο δάσκαλος με χρήση του λόγου κινητοποιεί τη φαντασία, το εκπαιδευτικό λογισμικό και τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας μπορούν να δράσουν συμπληρωματικά και να κινητοποιήσουν τις αισθήσεις. Επιπλέον, τα πολυμέσα σε σχέση με τα συμβατικά εποπτικά μέσα, video, audio κ.λπ., προσφέρουν κάτι περισσότερο. Ο μαθητής δεν παρακολουθεί παθητικά. Δε μετατρέπεται σε θεατή. Συμμετέχει, αυτενεργεί. Σε ένα τέτοιο μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον, ο ρόλος του εκπαιδευτικού αλλάζει, από απλός «αναμεταδότης» γνώσεων και «αυθεντία» γίνεται συνεργάτης και σύμβουλος του μαθητή.



*Η Πληροφορική στο σχολείο,
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000*



Διαβάζω και γράφω

1. Αναζητήστε και άλλες παραγράφους στις ενότητες των βιβλίων της Ιστορίας, της Γεωγραφίας και των Μαθηματικών που διδάσκεστε αυτή την περίοδο.
 - Εντοπίστε σε αυτές: τη θεματική πρόταση, τις λεπτομέρειες και την κατακλείδα (αν υπάρχει).

2. Γράψτε δύο παραγράφους με βάση την παρακάτω θεματική πρόταση και την παρακάτω κατακλείδα:

Θεματική πρόταση: Οι περισσότεροι μαθητές στο Γυμνάσιο έχουν πολύ λίγο ελεύθερο χρόνο.

Λεπτομέρειες.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κατακλείδα.....

.....

Θεματική πρόταση

.....

Λεπτομέρειες.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κατακλείδα: Τότε κατάλαβα ότι ορισμένα παιδιά στην τάξη μου είναι φτωχά.



Κατάλαβα **ΌΤΙ**:

- ▶ Η παράγραφος είναι ένα ενιαίο κείμενο, με αρχή, ανάπτυξη και τέλος. Έχει την αυτονομία της, αφού αναπτύσσεται μια ιδέα ή η πλευρά ενός θέματος, αλλά ταυτόχρονα συνδέεται με την επόμενη παράγραφο και όλες μαζί διαμορφώνουν ένα κείμενο.
- ▶ Στην αρχή της παραγράφου εντοπίζουμε – γράφουμε το θέμα που αναλύεται παρακάτω σε προτάσεις.
- ▶ Συνδέουμε τις προτάσεις στο εσωτερικό της παραγράφου με κατάλληλες συνδετικές λέξεις που δηλώνουν επεξήγηση, παράδειγμα, συμπέρασμα, αντίθεση κτλ.
- ▶ Η μια παράγραφος πρέπει να ξεχωρίζει από την άλλη, γι' αυτό αφήνουμε περιθώριο στην αρχή κάθε παραγράφου.



ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ



1 Επιλέξτε από όλα τα κείμενα της ενότητας το λεξιλόγιο που αναφέρεται στο σχολικό περιβάλλον και στη σχολική ζωή και ερμηνεύστε όσες λέξεις δε γνωρίζετε με τη χρήση ενός λεξικού.



Ουσιαστικά	Επίθετα/ μετοχές	Ρήματα	Φράσεις

2 Εντοπίστε στα κείμενα 3, 14 και 15 τις λέξεις που χρησιμοποιούνται για τη σύνδεση των προτάσεων στο εσωτερικό των παραγράφων, γράψτε τες σ' έναν πίνακα και δίπλα σημειώστε τι δηλώνει η κάθε συνδετική λέξη.

Πίνακας συνδετικών λέξεων	
1. όμως	1. αντίθεση
2.	
3.	
4.	
5.	



3 Συλλέξτε από τα τέσσερα εισαγωγικά κείμενα και από τις προηγούμενες γραπτές εργασίες σας τις λέξεις που σας δυσκολεύουν ορθογραφικά στην κατάληξή τους και συνεργαστείτε με τους συμμαθητές σας και τον καθηγητή.

Τις χωρίζετε σε κατηγορίες.

Καταλήξεις ουσιαστικών προσπάθεια	Καταλήξεις επιθέτων – επιρρημάτων προκλητικός	Καταλήξεις ρημάτων πλουτίζετε



Ε ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ



Ακούω και μιλώ

1. Υποθέστε ότι μιλάτε για το σχολείο σας: α) σε μαθητές από διπλανό σχολείο, β) σε ένα σχολικό σύμβουλο που έρχεται να ενημερωθεί πώς λειτουργεί το σχολείο σας.

- Χρησιμοποιήστε το κατάλληλο ύφος για κάθε περίπτωση



Κριτήρια αυτοαξιολόγησης

Α΄ περίπτωση (προς μαθητές):

- αυθορμητισμός στη χρήση της γλώσσας,
- αμεσότητα-οικειότητα στο ύφος,
- επιλογή υλικού από πολλές περιοχές: χώρος του σχολείου, καθηγητές, διεύθυνση, συμμαθητές, μαθήματα, βιβλία κτλ.

Β΄ περίπτωση (προς σχολικό σύμβουλο):

- ύφος επίσημο,
- χρήση πιο σύνθετου λεξιλογίου,
- επιλογή υλικού από δύο πλευρές: α) θετικές πλευρές της λειτουργίας του σχολείου, β) αρνητικές πλευρές – κριτική στάση στη λειτουργία του σχολείου σας.

2. Οργανώνεται στο σχολείο σας ένας μικρός ρητορικός διαγωνισμός-συζήτηση με θέμα: «Να εκδώσουμε έντυπη ή ηλεκτρονική εφημερίδα». Παρουσιάστε τις απόψεις σας σε οργανωμένο προφορικό λόγο, με βάση το πλαίσιο που θα σας δώσει ο καθηγητής σας.



Διαβάζω και γράφω

Έχετε αρχίσει να χρησιμοποιείτε τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και θέλετε να στείλετε ένα κείμενο στην ηλεκτρονική εφημερίδα του 14ου Γυμνασίου Περιστερίου. Περιγράψτε στην πρώτη παράγραφο διάφορα ευτράπελα-κωμικά επεισόδια που συμβαίνουν στο σχολείο σας και στη συνέχεια αναλύστε πώς είναι οι σχέσεις σας με τους συμμαθητές και τους καθηγητές σας.

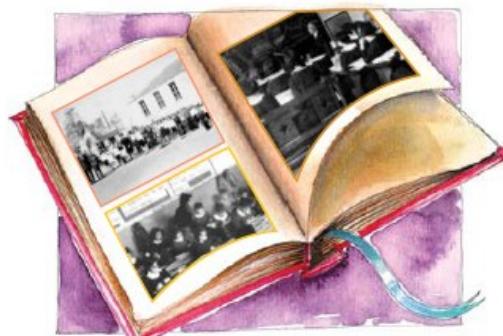
Κριτήρια αυτοαξιολόγησης που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε:

- να κατανοηθεί ο σκοπός του κειμένου,
- να ληφθούν υπόψη οι αποδέκτες στους οποίους απευθύνεται,
- να αξιοποιηθεί το λεξιλόγιο που συγκεντρώθηκε προηγουμένως,
- να δοθεί έμφαση στη σύνταξη-οργάνωση της παραγράφου: θεματική πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα.

▲ Διαθεματική εργασία

▶ Με αφετηρία το φωτογραφικό υλικό που συγκεντρώσατε στην προηγούμενη ενότητα, φτιάξτε ένα λεύκωμα για το σχολείο σας.

- Εργαστείτε σε ομάδες για να συγκεντρώσετε υλικό (κείμενα, μαρτυρίες κτλ.) για την ιστορία και τη σημερινή κατάσταση του σχολείου.
- Ενδιαφέρον θα έχει οι ίδιοι οι μαθητές να ασκηθούν στην έρευνα, αναζήτηση και οργάνωση υλικού και να αποτυπώσουν με ποικίλους τρόπους (ποικίλα κείμενα, σκίτσα κτλ.) τις πρώτες εντυπώσεις τους από το σχολείο.



Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

1. <http://www.yperth.gr> (Υπουργείο Παιδείας)
2. <http://www.sch.gr> (Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο)
3. <http://web.lib.auth.gr> (Βιβλιοθήκη Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης)

4. <http://www.komvos.edu.gr> (Λεξικό Ιδρύματος Μαν. Τριανταφυλλίδη)

5. <http://www.asprilexi.com>

(Ασκήσεις και παιχνίδια με τη γλώσσα)

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Τα δύο είδη της γλωσσικής επικοινωνίας είναι..... και

..... λόγος

- Είναι πιο άμεσος και αυθόρμητος.
- Έχει διακοπές, επαναλήψεις, διορθώσεις.
- Εμπλουτίζεται από στοιχεία, όπως χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου κτλ.

..... λόγος

- Υπάρχει χρόνος να προετοιμαστεί προσεκτικά, να οργανωθεί και να διορθωθεί.
- Χρησιμοποιείται συνήθως όταν πομπός και δέκτης βρίσκονται μακριά ο ένας από τον άλλο.

► Χαρακτηριστικό της παραγράφου είναι ότι αποτελεί κείμενο ενιαίο και σχετικά, αλλά ταυτόχρονα με τις προηγούμενες και τις επόμενες παραγράφους.

► Κάθε παράγραφος πρέπει να ξεχωρίζει από την άλλη.
Γι' αυτό.....

ΚΕΙΜΕΝΟ

Περνούσαν τα χρόνο, ερχόντουσαν ωραία, χαρισματικά ανάμεσα στα άλλα, παιδιά, συχνά (πώς όχι;) δεν μπορούσα να απαντήσω σε κάποια ερώτηση, έμαθα ωριμάζοντας να λέω θα το κοιτάξω και θα σου απαντήσω αύριο, δεν το ξέρω, δεν το έχω σκεφτεί δε χρειάστηκε ως τώρα να τα αναζητήστε κτλ., αλλά ο πανικός κάθε χρόνο εκεί Προσπαθώντας λογικά να εξηγήσω αυτό το άγχος, έβρισκα πως ίσως, επειδή υπήρξα προκλητικός μαθητής, σχεδόν αλαζόνας και συχνά προσπαθούσα να φέρω σε δύσκολη θέση τους δασκάλους μου θέτοντας απίθανες ερωτήσεις, φοβόμουν, όταν πια έγινα εγώ δάσκαλος, ότι θα βρισκόταν κάποιος ζιζάνιο να μου ανταποδώσει τις προκλήσεις.



Ήταν πασίγνωστη στα νιάτα της, όταν τραβήχτηκε - θεωρητικά- αυτή η φωτογραφία. Είχε γίνει αρκετά διάσημη ως disease και εμφανιζόταν τακτικά σε μικρές επιθεωρήσεις μέχρι που πέρασε η μόδα τους. Ο κόσμος διασκέδαζε βλέποντας μια γυναίκα τόσο εμφανώς αριστοκρατική να καταδέχεται να ψυχαγωγεί το κοινό με τέτοιο τρόπο. Αυτό το στοιχείο καταδεκτικότητας στις εμφανίσεις της επέβαλλε το σεβασμό, αλλά όχι παντού: όταν προσπάθησε να ψυχαγωγήσει γυναίκες σε εργοστάσια στα χρόνια του πολέμου, τη θεώρησαν πολύ στομπ για λαϊκά γούστα. Φαινόταν εκτός εποχής μετά μακριά της φορέματα, το αραχνοϋφαντο μαντήλι δεμένο στο μικρό δαχτυλάκι του αριστερού της χεριού.

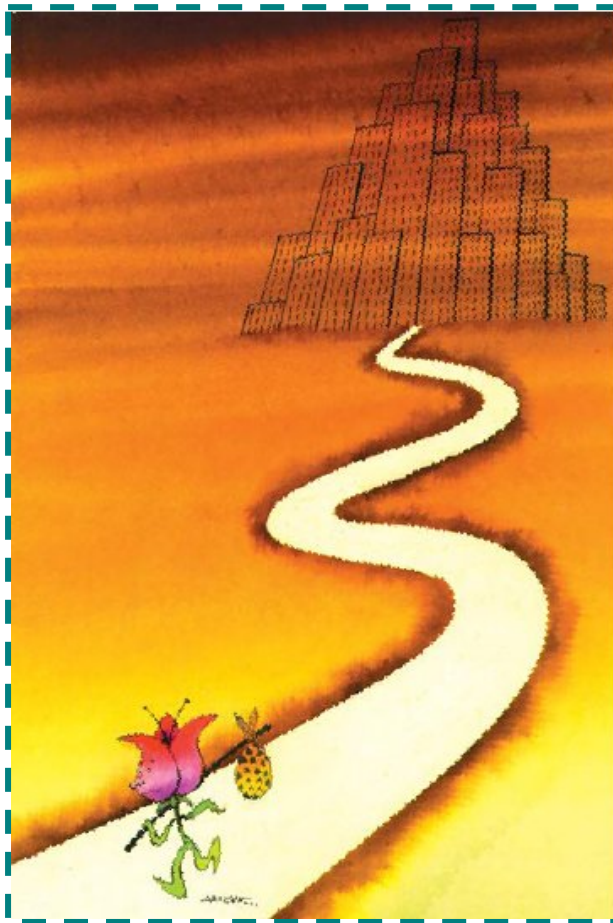


Μόλις κλείσει τα δεκατέσσερα, η μάνα θα τον ξυπνήσει πρωί πρωί και θα τον περάσει στην απέναντι όχθη του ποταμού Ουμγκούζα. Ο ποταμός κυλά πάνω από τις πέτρες και τους αγκαθόθαμνους. Νωρίς το πρωί, και πιο πέρα βλέπουν τον καπνό να σκαρφαλώνει πάνω από το κέντρο της πόλης και ακούνε την βοή των επίμονων τρένων. Στον μεγάλο τους περίπατο η μάνα δεν λέει τίποτα. Στο τέλος σταματάει κρατώντας τον από το χέρι, κάτω από ένα μεγάλο δέντρο που εκείνος δεν έχει δει ποτέ και λέει «Φουμπάθα.». Η φωνή της ένας ψίθυρος. Ο Φουμπάθα δεν ξέρει αν πρέπει να απαντήσει ή αν φωνάζει κάποιον που είναι απών, μια ανάμνηση στα χέρια της. «Φουμπάθα.» Ψάχνει τον αέρα με τη φωνή της και γυρίζει γύρω γύρω από το δέντρο.

Παράγραφοι

3η ενότητα

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ



**Νίκος Μαρουλάκης, στο Έλληνες γελοιογράφοι του
20ου αιώνα, επιμ. Γήσης Παπαγεωργίου,
εκδ. Αστραία, 1999**

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα γνωρίσουμε μαζί διαφορετικά είδη κειμένων:

- τα περιγραφικά,
- τα αφηγηματικά,
- κείμενα στα οποία υπάρχουν επιχειρήματα.

Θα μάθουμε να κάνουμε την περίληψη ενός κειμένου.

Θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για τη σχέση μας με τη φύση με αφορμή τα κείμενα.

A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ



Κείμενο 1 [Ας γνωρίσουμε τη Σαλαμίνα]



Στα νεότερα χρόνια η Σαλαμίνα είναι τόπος παραθερισμού μεγάλου αριθμού κατοίκων της ευρύτερης περιοχής του Πειραιά. Σελήνια, Κακή Βίγλα, Περάνι, Περιστερία, όλα τοποθετημένα στις ανατολικές ακτές, αποτελούν παραθεριστικούς οικισμούς με μια περίεργη αισθητική. Χαμηλοί λόφοι περιβάλλουν με στοργή ένα τοπίο που δέχτηκε την αυτοσχεδιαστική αρχιτεκτονική παρέμβαση των κατοίκων του. «Χειροποίητα» μικρά σπιτάκια ξεπροβάλλουν άναρχα κτισμένα, εξυπηρετώντας εγωιστικά τις ανάγκες των ενοίκων τους. Απομακρυσμένα το ένα από το άλλο, λες κι επιθυμούν να τραβήξουν την προσοχή του περαστικού, που αναγκαστικά κοντοστέκεται για να σχολιάσει τη

συνύπαρξη –σε αρκετά σπίτια– της ελληνικής σημαίας με τη σημαία του Ολυμπιακού! Οι παραλίες, γραφικές, συνομιλούν αδιάκοπα με τις μελαγχολικές σιλουέτες των αγκυροβολημένων караβιών στο βάθος. Τα καράβια χάνονται απ' το οπτικό πεδίο όσο κατεβαίνουμε νοτιότερα.

Πινακίδες λίγες έως ανύπαρκτες προτρέπουν τον περιηγητή να εμπιστευτεί το ένστικτό του, ακολουθώντας διαδρομές που τον φέρνουν αντιμέτωπο με παλιές γνώριμες κι ωστόσο ξεχασμένες αγγελίες: «Ντομάτα ντόπια, κόβετε μόνοι σας» και πιο κάτω «Πουλάμε κουνέλι ζωντανό, το παίρνετε αμέσως, εδώ».

Η νότια πλευρά του νησιού ανταμείβει και τον πιο απαιτητικό. Το τοπίο γίνεται ξαφνικά άγριο με έντονη και πυκνή βλάστηση. Πλούσιος πευκώνας ξεδιπλώνεται δεξιά κι αριστερά του ασφαλτοστρωμένου δρόμου με αναζωογονητικές μυρωδιές, μελίτσια και τιτιβίσματα. Ο φιδίσιος δρόμος της καθόδου, που οδηγεί στους νότιους παραλιακούς οικισμούς, Κολώνες, Αγ. Δημήτριος, Σατερλί, Κανάκια, συμμετέχει στο κρυφό που παίζουν οι αχτίδες του ήλιου με τις φυλλωσιές των δέντρων, αφήνοντας μικρά αναπάντεχα ξέφωτα, αγνάντι στο γαλάζιο του ουρανού και της θάλασσας. Οι ήσυχες κυματόβρεχτες ταβερνούλες στις βοτσαλωτές παραλίες προσκαλούν τον κολυμβητή να γευτεί το ψητό χταποδάκι και τα κάθε λογής όστρακα συνοδεία ούζου.

Πολύβουοι, ειδικά το καλοκαίρι, οι παραθεριστικοί οικισμοί, με το σχεδόν αποκλειστικά ελληνικό τουρισμό, με τα παιδιά να παίζουν στους χωματόδρομους και τους μεγαλύτερους να εκκλησιάζονται τα απογεύματα ή να συζητούν σε πηγαδάκια, δημιουργούν έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, κράμα νησιού και χωριού.

περ. «Γεωτρόπιο», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2003
(διασκευή)

Ερώτηση κατανόησης

■ Παρά την ανθρώπινη παρέμβαση, αυτή η φύση διατηρεί την ομορφιά της. Μπορείτε να επιβεβαιώσετε τη θέση αυτή με στοιχεία από το κείμενο;

Α ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΦΗΓΗΣΗ



Κείμενο 2 Ιστορία μιας φώκιας

Πάντοτε συμπαθούσα τις φώκιες, ιδίως από τότε που άκουσα στην Ολλανδία την ιστορία που θα σας διηγηθώ. Είναι πραγματική, αν πιστέψει κανείς τους Ολλανδούς. Αυτά τα ζώα είναι τα σκυλιά των ψαράδων. Έχουν κεφάλι μολλοσσού, μάτι βοϊδίσιο και μουστάκια γάτας. Την περίοδο του ψαρέματος ακολουθούν τις βάρκες και κυνηγάνε το ψάρι, όταν ο ψαράς αστοχεί ή το αφήνει να του ξεφύγει. Το χειμώνα είναι πολύ κρουλιάρες και σε κάθε ιγκλού ψαρά βλέπεις να τριγυρνάει και μία, που συνήθως πιάνει την καλύτερη θέση μπροστά στη φωτιά, περιμένοντας το μερίδιό της απ' ό,τι βράζει στη χύτρα.



Ένας ψαράς και η γυναίκα του περνούσαν μεγάλες φτώχειες –η χρονιά ήταν πολύ κακή– και, όταν δεν υπήρχε πια λέπι, ο ψαράς λέει στη γυναίκα του: «Αυτό το βρομόψαρο τρώει την μπουκιά απ' το στόμα των παιδιών μας. Μου 'ρχεται να το πάρω και να το πετάξω στη θάλασσα· ας πά' να βρει τους όμοιούς του· αυτοί ξέρουν κάτι τρύπες και ξεχειμωνιάζουν, χωμένοι κάτω

από φύκια κι όλο και ξετρυπώνουν κανένα ψάρι για φαΐ».

Η γυναίκα του ψαρά έπεσε γονατιστή μπροστά στον άντρα της και τον παρακαλούσε να λυπηθεί τη φώκια. Η σκέψη, όμως, των παιδιών της που 'χαν ξελιγωθεί από την πείνα κατεύνασε γρήγορα αυτή την κρίση μεγαλοψυχίας. Τα χαράματα ο ψαράς έβαλε τη φώκια μέσα στη βάρκα του κι αφού ξανοίχτηκε μερικές λεύγες την ξεμπάρκαρε σ' ένα ξερονήσι. Η φώκια άρχισε να παίζει χαζοχαρούμενα με τις άλλες φώκιες και ούτε που πήρε είδηση πως η βάρκα έφευγε.

Ο ψαράς γύρισε στην καλύβα του με την καρδιά ραγισμένη απ' το χαμό της συντρόφου του. Μόλις μπήκε μέσα, βρήκε τη φώκια να στρογγυλοκάθεται μπροστά στη φωτιά και να στεγνώνει τη γούνα της. Άντεξαν την πείνα για λίγες μέρες ακόμα. Μετά ο ψαράς, αλαλιασμένος απ' τις φωνές των παιδιών του που ζητούσαν φαΐ, αποφάσισε να δράσει πιο δυναμικά. Αυτή τη φορά, ξανοίχτηκε πολύ βαθιά στη θάλασσα και πέταξε τη φώκια στο νερό, μακριά απ' τις ακτές. Η φώκια προσπαθούσε απεγνωσμένα να γαντζωθεί από την κουπαστή με τα πτερύγια της που μοιάζουν με χέρια. Ο ψαράς, εκνευρισμένος, της κοπανάει μια με το κουπί, με αποτέλεσμα να της σπάσει το ένα πτερύγιο. Η φώκια έμπηξε κάτι τσιριχτά σαν άνθρωπος και χάθηκε μες στο νερό, που βάφτηκε κόκκινο απ' το αίμα της.

Ο ψαράς γύρισε σπίτι του ψυχικό ράκος. Αυτή τη φορά η φώκια δεν τον περίμενε κάτω απ' την καμινάδα. Την ίδια νύχτα, όμως, ακούστηκαν φωνές έξω στο δρόμο. Ο ψαράς νόμιζε ότι κάποιον σκοτώνουν και βγήκε να βοηθήσει το θύμα. Μπροστά στην πόρτα βρήκε τη φώκια που 'χε συρθεί μέχρι το σπίτι και φώναζε γοερά, υψώνοντας στον ουρανό το ματωμένο της πτερύγιο. Τη μάζεψαν, την περιποιήθηκαν κι ούτε που ξανασκέφτη-

καν ποτέ να τη διώξουν απ' το σπίτι· άλλωστε, από εκείνη τη στιγμή, η ψαριά ήταν κάθε φορά και καλύτερη.

Ζεράρ ντε Νερβάλ, στο *Νεότερη Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία, Ανθολόγιο μεταφράσεων, Β' Ενιαίου Λυκείου (επιλογής), ΟΕΔΒ, 2000*

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Για ποιο λόγο ο άνθρωπος-ψαράς επιδιώκει να απαλλαγεί από τη φώκια; Πώς επιδρά αυτό στην ψυχολογία του;
- 2** Πώς αντιδρά το ζώο-φώκια απέναντι σ' αυτή τη συμπεριφορά του ανθρώπου;
- 3** Το τέλος της «Ιστορίας μιας φώκιας» σε ποιες σκέψεις σάς οδηγεί για τη συνύπαρξη ανθρώπου και ζώου;

A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ



Κείμενο 3 Ανανεώσιμοι φυσικοί και ενεργειακοί πόροι

Οι σημερινοί άνθρωποι καταναλώνουν πολλούς από τους φυσικούς πόρους τόσο γρήγορα, που η φύση δεν προλαβαίνει να τους ξαναδημιουργήσει. Πώς θα ζήσουν οι επόμενες γενιές ανθρώπων αν εξαντληθούν αυτοί οι φυσικοί πόροι; Επιπλέον, όπως χρησιμοποιούμε αυτούς τους φυσικούς πόρους, ρυπαίνουμε το περιβάλλον. Πώς θα ζήσουμε εμείς καλά και οι επόμενες γενιές καλύτερα, αν καταστρέψουμε το φυσικό μας περιβάλλον;

Ας σκεφτούμε καλύτερα, λοιπόν, πώς φτάσαμε σε αυτό το σημείο, για να μπορέσουμε να καταλάβουμε καλύτερα τι μπορούμε και πρέπει να κάνουμε, και ας αναρωτηθούμε γιατί δεν το κάνουμε ακόμη ή δεν το κάνουμε όσο γρήγορα πρέπει.

Είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε ότι η κατάσταση που αντιμετωπίζουμε σήμερα δεν ήταν πάντα έτσι. Για χιλιάδες χρόνια, σε ολόκληρο τον κόσμο, οι περισσότεροι άνθρωποι ζούσαν φτωχικά σε μικρά χωριά και σε μέρη όπου υπήρχε τρεχούμενο νερό και φυσούσαν άνεμοι. Κατανάλωναν λίγα πράγματα, ικανοποιώντας τις πιο βασικές ανάγκες τους, και το έκαναν με τρόπο που δεν έκανε κακό στο φυσικό περιβάλλον τους, γιατί ανακύκλωναν σχεδόν τα πάντα και χρησιμοποιούσαν σχεδόν αποκλειστικά ανανεώσιμους πόρους.

Όμως, εδώ και δύο αιώνες περίπου άρχισε μια πολύ μεγάλη αλλαγή, γνωστή και ως βιομηχανική επανάσταση. Σε μερικές χώρες αρχικά, οι άνθρωποι ανακάλυψαν πρώτα τον ατμό και κατασκεύασαν τις ατμομηχανές, έπειτα τον ηλεκτρισμό και τις ηλεκτρικές μηχανές. Με τις μηχανές αυτές, που είχαν πολύ μεγαλύτερη δύναμη από τα ζώα, μπορούσαν να φτιάξουν πολύ περισσότερα, καλύτερα και φτηνότερα προϊόντα και να βελτιώσουν τη ζωή τους.

Για την παραγωγή, όμως, όλων αυτών των θαυμάτων πραγμάτων, που μεγάλωσαν και βελτίωσαν πάρα πολύ τη ζωή μας, απαιτούνται ολοένα περισσότερα μέταλλα και ενέργεια, που μάθαμε να τα παίρνουμε από μη ανανεώσιμους ορυκτούς φυσικούς πόρους. Βεβαίως, για τα μέταλλα δεν μπορούσαμε να κάνουμε αλλιώς. Αλλά εγκαταλείψαμε και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, γιατί δεν μπορούσαμε ή δε θελήσαμε να αντιμετωπίσουμε την ιδιορρυθμία τους.

Για να βελτιώσουμε τη ζωή μας, μπορούμε και πρέπει να αλλάξουμε πολλά πράγματα στη χρήση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων:

- Μπορούμε και πρέπει να *περιορίσουμε τη σπατάλη* και να καταναλώνουμε μόνο όσα προϊόντα έχουμε πραγματικά ανάγκη. Γιατί να επηρεαζόμαστε από τις διαφημίσεις ή από το τι κάνουν οι άλλοι (φίλοι, συγγενείς, γείτονες...); Γιατί να αγοράζουμε πράγματα που δεν τα χρειαζόμαστε ή να πετάμε εκείνα που μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε για αρκετό καιρό ακόμα;
- Μπορούμε και πρέπει να *ανακυκλώνουμε όσα υλικά γίνεται* –όπως το γυαλί ή το χαρτί– και κυρίως τα μέταλλα που τα παίρνουμε από μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Γιατί να πετάμε τα μεταλλικά κουτιά, τα γυάλινα μπουκάλια, τα χάρτινα είδη (εφημερίδες, περιοδικά...), αντί να τα επιστρέφουμε για να ξαναχρησιμοποιηθούν; Γιατί να μη φτιάχνουμε όλα τα προϊόντα έτσι, ώστε όλα τα υλικά τους να μπορούν να ανακυκλωθούν;

Η ζωή μας μπορεί να γίνει πολύ καλύτερη. Το κακό είναι ότι οι άνθρωποι παγιδεύονται σε αυτό που έχουν δημιουργήσει και φοβούνται τις αλλαγές. Αλλά οι νέοι και οι νέες, που έχουν τη ζωή μπροστά τους και μπορούν να καταλάβουν καλύτερα τους κινδύνους που μας απειλούν, οφείλουν να δείξουν μεγαλύτερη τόλμη και αποφασιστικότητα και να απαιτήσουν από τους μεγαλύτερους να κάνουν το ίδιο.

Λευτέρης Παπαγιαννάκης, στο *Ανιχνεύοντας το Σήμερα*,
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2002 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποια ερωτήματα θέτει ο συγγραφέας στην εισαγωγή του κειμένου σχετικά με τους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον;
- 2** Προς ποιες κατευθύνσεις κινούνται οι προτάσεις του κειμένου, για να «διορθωθούν τα πράγματα»;

B ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

B1 Στοιχεία περιγραφής



Ακούω και μιλώ

- 1.** Για ποιο μέρος της Σαλαμίνας (βόρειο, νότιο, ανατολικό, δυτικό) δίνει πληροφορίες η πρώτη παράγραφος του κειμένου 1 και για ποιο η τρίτη παράγραφος;
- 2.** Μελετήστε όλο το κείμενο 1. Ο συγγραφέας του σας δίνει την εντύπωση ότι μένει ακίνητος σε ένα σημείο και αποκεί περιγράφει ή κινείται στο χώρο (π.χ. από μακριά-κοντά, από βόρεια-νότια, από πάνω-κάτω κτλ.);
 - Σχεδιάστε με μικρά βέλη πάνω στο χάρτη της Σαλαμίνας που βρίσκεται δίπλα στο κείμενο 1 την πορεία που διαγράφει η περιγραφή του.
- 3.** «Η νότια πλευρά... συνοδεία ούζου»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο. Υπογραμμίστε τα επίθετα.
 - Είναι πολλά ή λίγα;
 - Διαβάστε το τώρα χωρίς τα επίθετα.
 - Μιλήστε στην τάξη για την εντύπωση που σας δημιουργεί τώρα το απόσπασμα.
 - Συγκρίνετε τις δύο εκδοχές (αυτή που δίνει το κείμενο και την άλλη χωρίς τα επίθετα).

- Ποια από τις δύο σάς κάνει να φανταστείτε πιο εύκολα και με περισσότερες λεπτομέρειες την εικόνα της νότιας πλευράς του νησιού;
- Τα επίθετα παίζουν διακοσμητικό ρόλο ή δίνουν ουσιαστικές πληροφορίες στον αναγνώστη;

4. Υπογραμμίστε τα ρήματα στην τρίτη παράγραφο του κειμένου.

- Σε ποιο χρόνο βρίσκονται;
- Τι προσδίδει αυτός ο χρόνος στην περιγραφή;

5. Ποιος είναι ο σκοπός του κειμένου 1; • Ποιο είναι το ύφος του (οικείο, επίσημο, φιλικό, απόμακρο, απότομο, τυπικό);



Οι πρώτες μου γνώσεις για την **περιγραφή**

▶ Με τον όρο περιγραφή εννοούμε την αναπαράσταση μέσα από το λόγο χώρων, προσώπων, αντικειμένων, φαινομένων κτλ.

▶ Όπως φάνηκε από όσα είδαμε παραπάνω:

- Η περιγραφή ως είδος κειμένου συνδέεται κυρίως με το **ΧΩΡΟ**.
- Ακολουθεί πορεία από το γενικό στο ειδικό, από γενικές εικόνες σε λεπτομερειακές.
- Το σημείο περιγραφής μπορεί να είναι σταθερό, όταν ο συγγραφέας μένει ακίνητος και αποκεί περιγράφει το χώρο, ή να κινείται μέσα στο χώρο.
- Η γλώσσα της περιγραφής χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, ακρίβεια, ζωντάνια και παραστατικότητα.



Διαβάζω και γράφω

1. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο 1, παρουσιάστε σε 2-3 γραμμές το θέμα του.

2. Ξαναδιαβάστε το κείμενο 1 και, παρακολουθώντας την πορεία της περιγραφής σε κάθε παράγραφο, εντοπίστε:

α. τη θεματική πρόταση της παραγράφου,

β. τις σημαντικές λεπτομέρειες για την ανάπτυξή της.

Στη συνέχεια γράψτε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε παράγραφο, ο οποίος να αποδίδει σύντομα το περιεχόμενό της, χωρίς να επαναλαμβάνετε αυτούσια τμήματα του κειμένου.

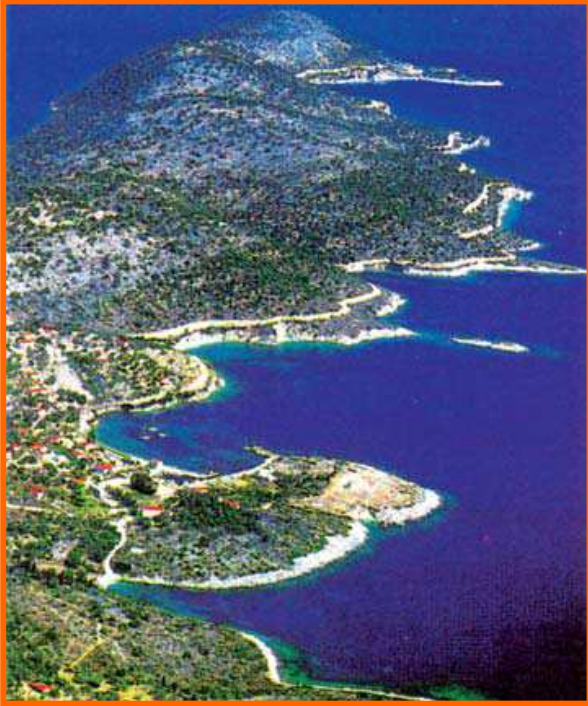
3. Φτιάξτε ένα διάγραμμα του κειμένου σε δύο στήλες. Στην πρώτη στήλη θα γράψετε τους πλαγιότιτλους, ενώ στη δεύτερη θα γράψετε με τίτλους (βλέποντας και το χάρτη) την πορεία που ακολουθεί ο συγγραφέας στην περιγραφή της Σαλαμίνας.

ΠΛΑΓΙΟΤΙΤΛΟΙ	ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
1ος πλαγιότιτλος:	Εκκίνηση από τα ανατολικά: οι οικισμοί, οι λόφοι, οι παραλίες

4. Αξιοποιώντας όσα γράψατε στις ασκήσεις 2 και 3, προσπαθήστε τώρα να γράψετε μια πρώτη μορφή περίληψης του κειμένου σε 80 λέξεις και συζητήστε τη στην τάξη.



Κείμενο 4 [Πάνω από τη Μυτιλήνη]



*Ελλάς, ειδική Έκδοση
Ολυμπιάδα της Αθήνας,
Υπουργείο Τουριστικής
Ανάπτυξης, ΕΟΤ 2004*

Αφήνοντας πίσω μας τις αφροστεφανωμένες ακτές της Χίου, ξαναβρεθήκαμε πάνω από το Αιγαίο, το οποίο στο σημείο αυτό ήταν ονειρωδώς γαλήνιο. Πάνω από την αρυτίδωτη επιφάνειά του, που τη γλαυκότητά* της την ξεθώριαζε ο έντονος ήλιος, σχηματίζονταν εδώ κι εκεί μεγάλες γυαλιστερές πλάκες, σαν να είχε χυθεί λάδι πάνω στα νερά. Ένα βαπόρι, το μόνο που συναντήσαμε σ' όλο μας το ταξίδι, αυλάκωνε μακριά τη γαλήνια θάλασσα. [...]

Τα βουνά της Μυτιλήνης ερχόντουσαν τώρα καταπάνω μας κι ύστερ' από ένα λεπτό βρισκόμαστε πάνω απ' αυτά, αγγίζοντάς τα σχεδόν. Κατάφυτα από ελιές, φάνταζαν τώρα σαν ασημένια μέσα στο φως του ήλιου... Στο βάθος των πτυχώσεων τους τα μάτια μας, μαγεμένα, έβλεπαν να γυαλίζει μια τεράστια πλάκα νερού, που την παίρναμε για λίμνη, γιατί την περιτριγύριζαν βουνά από παντού. Όταν περάσαμε πάνω της, είδαμε πως ήταν ένας κόλπος, ο κόλπος της

*γλαυκότητα: το αστραφτερό γαλάζιο χρώμα.

Γέρας, που η στενή και γραφική του έξοδος, όμοια με λαιμό φιάλης, δεν είχε μεγαλύτερη διάσταση από όση οι όχθες ενός ποταμού. Το θέαμα του κόλπου, με τις κατάφυτες ακρογιαλιές του, που γυάλιζε κάτω μας πάμφωτος και ακίνητος, ήταν αληθινά ονειρώδες – κι ένα από τα ωραιότερα που έχω δει στη ζωή μου.

Κώστας Ουράνης, *Ταξίδια: Ελλάδα*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1998



Κείμενο 5 [Ελάτε να δούμε από κοντά τον μπούφο]

Έχουμε και λέμε: μήκος 65 με 70 εκατοστά, με άνοιγμα φτερών που φτάνει τα 1,70 μέτρα! Πρόκειται για το μεγαλύτερο και δυνατότερο νυχτόβιο αρπακτικό πουλί. Τα ολοστρόγγυλα λαμπερά μάτια του είναι πορτοκαλοκόκκινα. Με φτέρωμα κιτρινοκάστανο ή κιτρινόμαυρο, στολισμένο με μεγάλες καφετιές κηλίδες και δύο μυτερές φούντες σαν λοφία στο κεφάλι, είναι άκρως εντυπωσιακός. Βάζοντας δίπλα του μια κοινή κουκουβάγια Αθηνά, καστανόλευκη, κοντόχοντρη και μόλις 21 με 23 εκατοστά, δεν τίθεται, όπως καταλαβαίνετε, θέμα σύγκρισης. Αν και στη φύση όλα τα πλάσματα είναι διαφορετικά και ίσα μεταξύ τους, μ' έναν αξιοθαύμαστο και συχνά ακατανόητο για μας τους ανθρώπους τρόπο.



περ. «Ερευνητές»,
εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2003



Κείμενο 6 [Ένα από τα ωραιότερα ψηφιδωτά]

Ένα από τα ωραιότερα και πιο γνωστά ψηφιδωτά που βρέθηκαν στην Πέλλα, το οποίο είναι έργο του Γνώση και εικονίζει κυνήγι ελαφιού. Το ψηφιδωτό αυτό, που χρονολογείται στις αρχές της ελληνιστικής εποχής, χαρακτηρίζεται από τους σαφείς πλαστικούς όγκους των μορφών.



Λάμπρος Τσακσίρας - Μιχάλης Τιβέριος,
Ιστορία των αρχαίων χρόνων ως το 30 π.Χ.,
Α΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2004



Ακούω και μιλώ

Διαβάστε τώρα προσεκτικά την περιγραφή του κειμένου 4.

1. Είναι κι αυτή περιγραφή από κάποιο είδος τουριστικού οδηγού; • Από ποιο είδος κειμένου μπορεί να προέρχεται; • Από ποια στοιχεία του βγάλατε τα συμπεράσματα σας;

2. Προσπαθήστε να συγκρίνετε το κείμενο αυτό με το απόσπασμα του τουριστικού οδηγού (κείμεν. 1) που μελετήσατε παραπάνω. Το θέμα είναι περίπου κοινό. Και στα δύο περιγράφεται ένας τόπος. Ποιος είναι, όμως, ο σκοπός κάθε περιγραφής; • Ποιο από τα δύο κείμενα σας φαίνεται πιο προσωπικό, πιο βιωματικό;

Όπως είδαμε, περιγραφικά κείμενα δε συναντάμε μόνο σε τουριστικούς οδηγούς αλλά και στη λογοτεχνία, στον προφορικό και γραπτό λόγο της καθημερινής ζωής.



Διαβάζω και γράφω

1. Δείτε προσεκτικά τα κείμενα 4, 5 και 6 που σας δίνονται παραπάνω και απαντήστε στα ερωτήματα:

α. Πού αλλού μπορούμε να βρούμε περιγραφικά κείμενα; • Σε τι είδους βιβλία;

β. Και επιπλέον: μόνο τοπία περιγράφονται;

• Μήπως, εκτός από την περιγραφή τοπίου, υπάρχουν κι άλλα είδη περιγραφής;

• Τι άλλο μπορεί να περιγράφεται;

γ. Συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί:

ΚΕΙΜΕΝΟ	Σε τι είδους βιβλίο βρίσκεται;	Τι περιγράφει;
4		
5		
6		

B3

Λεξιλόγιο περιγραφής



1 Στην τρίτη παράγραφο του κειμένου 1 προσπαθήστε να αντικαταστήσετε τα επίθετα με άλλα που έχουν αντίθετη σημασία.

• Στη συνέχεια, διαβάστε το κείμενο στη νέα αυτή εκδοχή του.

2 Καταγράψτε τα επίθετα του κειμένου 4. • Μπορείτε να τα αντικαταστήσετε με άλλα ίδιας ή παρόμοιας σημασίας;

3 Στο κείμενο 5 υπάρχουν αρκετά επίθετα σύνθετα, που έχουν δηλαδή προέλθει από τη σύνθεση δύο λέξεων (π.χ. καστανόξανθος). Γράψτε τα σύνθετα επίθετα του κειμένου αυτού και από ποιες λέξεις έχουν προέλθει / είναι σύνθετα.

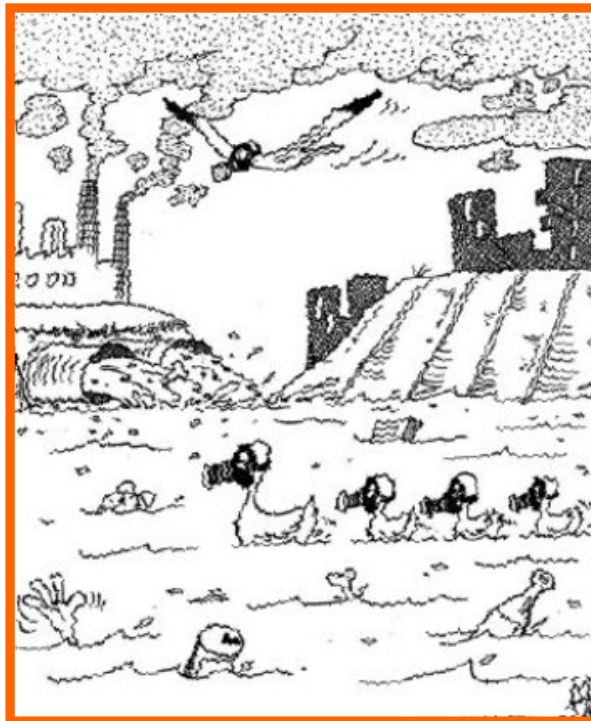
- Μ' αυτές τις ασκήσεις συγκεντρώσατε πολλές λέξεις που αφορούν την περιγραφή. Σημειώστε τες, γιατί θα σας φανούν χρήσιμες στις δραστηριότητες που ακολουθούν.

B4 Δραστηριότητες παραγωγής λόγου



Ακούω και μιλώ

Δείτε προσεκτικά το σκίτσο. Περιγράψτε στην τάξη με λεπτομέρειες τι βλέπετε.

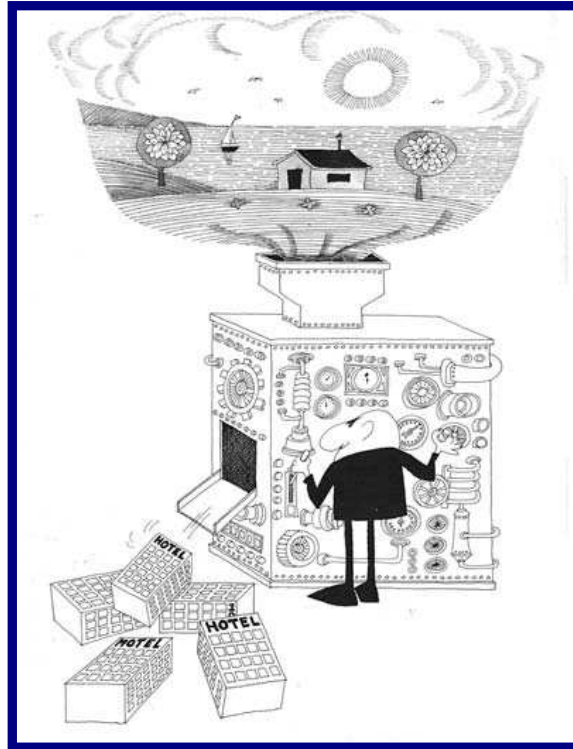


Περ. « Ερευνητές»
Εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2003



Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε έναν τίτλο ή έναν υπότιτλο για το σκίτσο αυτό.
2. Σε μια παράγραφο περιγράψτε τι βλέπετε στο σκίτσο.



ΚΥΡ, Ημερολόγιο του 1999
με τον ΚΥΡ, εκδ. Καστανιώτη



ΑΦΗΓΗΣΗ



Στοιχεία αφήγησης



Ακούω και μιλώ

1. Τι αφηγείται ο συγγραφέας στο κείμενο 2;

2. Η αφήγηση οργανώνεται με άξονα τον τόπο (όπως στην περιγραφή) ή με βάση κάποια άλλη διάσταση;

- Ποια;

3. Σε ποιους χρόνους βρίσκονται κυρίως τα ρήματα του κειμένου; • Τι κοινό έχουν οι χρόνοι αυτοί μεταξύ τους;

4. Υπογραμμίστε λέξεις και φράσεις στο κείμενο που δείχνουν τη χρονική σειρά των γεγονότων (π.χ. ύστερα, στη συνέχεια κτλ.) και την αιτιολόγηση κάποιων ενεργειών (π.χ. επειδή, καθώς, αφού κτλ.).



Οι πρώτες μου γνώσεις για την **αφήγηση**

▶ Με τον όρο **αφήγηση** εννοούμε την προφορική ή γραπτή παρουσίαση ενός γεγονότος ή μιας σειράς γεγονότων, πραγματικών ή φανταστικών.

▶ Από όσα είδαμε, λοιπόν, παραπάνω συμπεραίνουμε ότι:

- Η αφήγηση οργανώνεται με άξονα το χρόνο, αλλά οι καταστάσεις συνδέονται αιτιολογικά μεταξύ τους.
- Η αφήγηση ακολουθεί τη δομή που δίνεται στο παρακάτω σχήμα:

A. Πληροφορίες για τους ήρωες, το χώρο, το χρόνο και την κατάσταση από την οποία ξεκινά η αφήγηση

B. Η εξέλιξη της αφήγησης και η έκβαση της

Γ. Η λύση: η κρίση του αφηγητή για το νόημα της ιστορίας

- Κύριος χρόνος της αφήγησης είναι ο αόριστος, αλλά χρησιμοποιείται και ο παρατατικός.

- Κύριο γνώρισμα της αφήγησης είναι οι συνδετικές λέξεις ή φράσεις που δείχνουν τη χρονική σειρά των γεγονότων και την αιτιολογική σχέση μεταξύ τους.



Διαβάζω και γράφω

1. α. Μετά την ανάγνωση του κειμένου 2, γράψτε ένα δικό σας τίτλο στο κείμενο, που να αποδίδει καλύτερα το θέμα του.

β. Αφού διαβάσετε πάλι το κείμενο και παρατηρήσετε την εξέλιξη της αφήγησης, γράψτε σύντομους πλαγιότιτλους σε κάθε παράγραφο του κειμένου.

γ. Με βάση τα προηγούμενα διαμορφώστε ένα διάγραμμα του κειμένου, συμπληρώνοντας τα εξής στοιχεία:

Τόπος – Χρόνος _____

Πρόσωπα-«ήρωες» _____

Το πρόβλημα - Ο στόχος _____

Η δράση - Τα αποτελέσματα _____

Η λύση _____

δ. Τώρα με βάση αυτή την οργάνωση γράψτε μια πρώτη μορφή περίληψης σε 70-80 λέξεις.

2. Ένας συμμαθητής σας έγραψε την παρακάτω περίληψη για το κείμενο «Ιστορία μιας φώκιας». Μελετήστε την περίληψη αυτή, εντοπίστε τις «αρετές» και τις «αδυναμίες» της και σχολιάστε τις.

• Προκειμένου να την αξιολογήσετε, συμβουλευτείτε τη θεωρία της αφήγησης που σας δόθηκε και της περίληψης που δίνεται παρακάτω.

«Ο συγγραφέας διηγείται μια ιστορία που άκουσε στην Ολλανδία για τη σχέση μιας οικογένειας ψαράδων και μιας φώκιας. Στην αρχή, αφού περιγράφει τη φώκια, αναφέρει ότι το ζώο βοηθάει τους ψαράδες στο ψάρεμα, αλλά το χειμώνα μπαίνει στο σπίτι τους και ζητάει φαγητό. Στη συνέχεια, παρουσιάζει μια τέτοια φώκια, την οποία ο ψαράς ήθελε να ρίξει στη θάλασσα, επειδή στερούσε το φαγητό από τα παιδιά του. Η γυναίκα του προσπαθεί να τον αποτρέψει, αλλά στο τέλος πείστηκε ότι δε γινόταν αλλιώς. Τότε ο ψαράς πήγε τη φώκια σε ένα ξερονήσι, αλλά γυρίζοντας στενοχωρημένος τη βρήκε στο σπίτι. Σε λίγο καιρό προσπάθησε να τη διώξει ρίχνοντάς τη στο πέλαγος και χτυπώντας τη με το κουπί. Τη νύχτα, όμως, η φώκια γύρισε τραυματισμένη και από τότε οι ψαράδες την κράτησαν μαζί τους, γιατί άρχισαν να πιάνουν όλο και περισσότερα ψάρια».

3. Να βρείτε ένα μύθο του Αισώπου, όπου πρωταγωνιστούν ζώα. Διαβάστε τον προσεκτικά και σημειώστε τη δομή του, τα μέρη του, όπως παρουσιάζονται στο σχήμα που σας δίνεται στη θεωρία παραπάνω.



Μαθαίνω για **την περίληψη**

- Η περίληψη είναι ένα σύντομο κείμενο το οποίο συμπυκνώνει το βασικό περιεχόμενο ενός μεγαλύτερου κειμένου και μας πληροφορεί γι' αυτό.
- Η περίληψη μπορεί να λάβει πολλές μορφές: μπορεί να είναι ο τίτλος ενός κειμένου ή μιας παραγράφου, όπως επίσης και η σύντομη απόδοση του περιεχομένου ενός βιβλίου. Εξάλλου, συναντάμε τον περιληπτικό λόγο καθημερινά σε τίτλους ειδήσεων, διαφημίσεις, αγγελίες κτλ.
- Σ' αυτή την ενότητα θα μάθουμε τα βασικά βήματα για την περίληψη, τα οποία είναι:
 - α. Η προσεκτική ανάγνωση του αρχικού κειμένου.
 - β. Ο εντοπισμός του κεντρικού θέματος (θεματικού κέντρου) του κειμένου.
 - γ. Η μελέτη της δομής των παραγράφων του κειμένου και η υπογράμμιση των βασικών λέξεων.
 - δ. Η γραφή σύντομων πλαγιότιτλων σε κάθε παράγραφο.
 - ε. Η γραφή της περίληψης με ιδιαίτερη προσοχή:
 - να ξεκινά είτε με αναφορά στο κείμενο/συγγραφέα είτε απευθείας·
 - να αξιοποιεί με προσοχή τις απαραίτητες συνδετικές λέξεις·
 - να περιέχει την κύρια θέση και τις βασικές ιδέες του κειμένου·
 - να έχει πληροφοριακό ύφος και να μη σχολιάζει το κείμενο·
 - να μην υπερβαίνει τον αριθμό λέξεων που έχει οριστεί.



Είδη αφήγησης



Κείμενο 7

Μόλις το πλήρωμα του Νισίν Μάρου απέκτησε την παράνομη έγκριση, έβαλε πλώρη για την Ανταρκτική κι όλα έδειχναν ότι τίποτα και κανένας δε θα κατάφερνε να εμποδίσει τον αφανισμό αυτών των ζώων που απειλούνται με πλήρη εξαφάνιση.

Για καλή τύχη όλων, τα πράγματα δεν ήταν έτσι, γιατί μόλις ο κυβερνήτης Τοσίρο Τανιφούτζι έδωσε τη διαταγή να σηκώσουν τις άγκυρες, οι μυρμηγκιές του οικολογικού κινήματος άρχισαν να κινητοποιούνται. Κι έτσι, το πρωί της 21ης Δεκεμβρίου 1987 τέσσερα ταχύπλοα σκάφη, που έπλεαν με τη σημαία του «Ουράνιου Τόξου», μπλόκαραν την έξοδο στην προκυμαία Μιτσουμπίσι της Γιοκοχάμα με μια φάλαινα φουσκωτή σε φυσικό μέγεθος.

Ο κυβερνήτης Τανιφούτζι σκέφτηκε ότι θα του ήταν εύκολο να διαλύσει το μουσαμαδένιο κήτος* και να συνεχίσει τη ρότα του**, αλλά τα ταχύπλοα γυρνούσαν σαν υδρόβιες σφήκες συνέχεια γύρω απ' το σκάφος, εμποδίζοντας τις μανούβρες για το βιράρισμα*** και χωρίς να τ' αφήνουν να κουνήσει ρούτι, εκτός κι αν ο Ιάπωνας ναυτικός τολμούσε να περάσει πάνω απ' τα φουσκωτά.

Ο σκοπός ήταν να κερδηθεί χρόνος. Τα ταχύπλοα

*κήτος: θηλαστικό μεγάλων διαστάσεων που ζει στο νερό, π.χ. η φάλαινα

**ρότα: η πορεία του πλοίου και (μεταφορικά) ο προσανατολισμός

***βιράρισμα: το σήκωμα της άγκυρας του πλοίου

ζάλιζαν το γιαπωνέζικο κολοσσό στη Γιοκοχάμα, ενώ στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες τα μέλη της Greenpeace κατόρθωναν να γίνουν δεκτά από τις κυβερνήσεις κι εξασφάλιζαν την επανεξέταση της άδειας που είχε χορηγηθεί.

Η περιπέτεια αυτή κράτησε τριάντα ώρες. Τα ταχύπλοα άλλαζαν βάρδιες για να ανεφοδιαστούν με καύσιμα και τα πληρώματα έτρωγαν και έπιναν στο πόδι. Στις 22 Δεκεμβρίου, τρεις η ώρα το απόγευμα, η μάχη κερδήθηκε ειρηνικά: η Διεθνής Επιτροπή για τις Φάλαινες CBI ακύρωνε την άδεια και εφιστούσε την προσοχή στην Ιαπωνία να σεβαστεί τη διεθνή νομοθεσία.

Louis Sepulveda,
«Ο κόσμος του τέλους του κόσμου»,
στο *Ελληνική Γλώσσα, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας*
Αττικής, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης
Ενηλίκων/ΥΠΕΠΘ, 2000





Κείμενο 8



Δεν είχε καν το λόγο του τελειώσει
κι έπεσε μέγα κύμα πάνω του
σαρωτικό που ταρακούνησε και τη σχεδία.
Βρέθηκε ξαφνικά μακριά της,
του ξέφυγε απ' το χέρι το τιμόνι.
Η θυμωμένη θύελλα με τους μεικτούς ανέμους
σύντριψε το κατάρτι,
πανί κι αντένα σφενδονίστηκαν πέρα στο πέλαγο.
Κι έμεινε αυτός ώρα πολλή μέσα στη δίνη,
κεφάλι δεν μπορούσε να σηκώσει
μπρος στην ορμή των φοβερών κυμάτων.
Τον βάρυναν ακόμα και τα ρούχα,
αυτά που η θεία Καλυψώ τού είχε φορέσει.
Κάποια στιγμή ωστόσο ανάβλεψε,
φτύνει από το στόμα του πικρή την άρμη
– σαν χείμαρρος κελάρυσε καθώς
του βγαίνει απ' το κεφάλι.
Όμως και τη σχεδία του θυμάται κι ας είχε πια αποκάμει.
Βρήκε ξανά τη δύναμη κι αρπάζεται
μέσα απ' τα κύματα επάνω της και, καθισμένος τώρα
εκεί στη μέση,
δοκίμαζε πώς να ξεφύγει το τέλος του θανάτου.

Ομήρου *Οδύσσεια*, ραψωδία ε,
στ. 313-326, μτφρ. Δ. Ν. Μαρωνίτης, ΟΕΔΒ, 2001



Ακούω και μιλώ

Μελετήστε προσεκτικά τα κείμενα 7 και 8 και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Παρουσιάζουν γεγονότα πραγματικά ή φανταστικά (που μοιάζουν δηλαδή με παραμύθι);
- Σε ποιους χρόνους βρίσκονται κυρίως τα ρήματα του κειμένου 7;
- Για ποιο λόγο;



Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε από έναν τίτλο για τα κείμενα 7 και 8 που διαβάσατε.

2. Ποια αφήγηση από αυτές (κείμεν. 7, 8) σας άρεσε περισσότερο;

- Για ποιους λόγους;
- Αιτιολογήστε την προτίμησή σας σε μια σύντομη παράγραφο.



Γ3 Λεξιλόγιο αφηγηματικών κειμένων

1 Βρείτε και καταγράψτε τα ρήματα των κειμένων 7 και 8 σε δύο χωριστές στήλες. Διαβάστε τα προσεκτικά και πείτε ποια από τα ρήματα αποδίδουν την ένταση της περιπέτειας.

2 Βρείτε στο κείμενο 7 τις συνδετικές λέξεις ή φράσεις που δείχνουν τη χρονική σειρά των γεγονότων και τις αιτιολογικές σχέσεις μεταξύ τους.

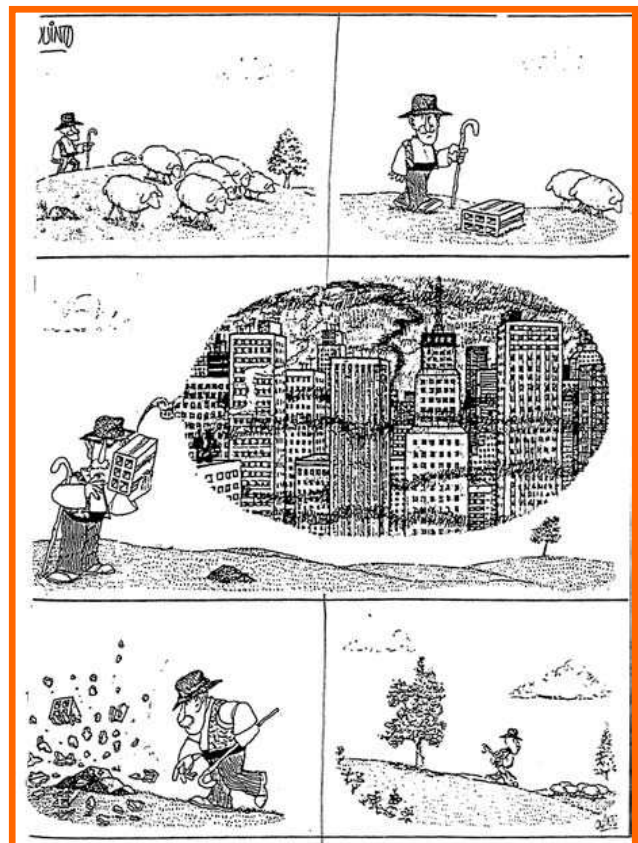
Γ4

Δραστηριότητες παραγωγής λόγου



Ακούω και μιλώ

1. Αν ξέρετε κάποια ιστορία που να δείχνει τέτοια σχέση ανθρώπου - ζώου, παρόμοια με αυτή του εισαγωγικού κειμένου, αφηγηθείτε τη στην τάξη.
2. Αφηγηθείτε στους συμμαθητές σας ένα περιστατικό από μια εκδρομή στη φύση που σας έχει εντυπωσιάσει.
 - Προσέξτε τη δομή της αφήγησης σας, όπως και τις συνδετικές λέξεις ή φράσεις που θα χρησιμοποιήσετε.
3. Σας άρεσε η αφήγηση που ακούσατε από το συμμαθητή σας;
 - Ποια στοιχεία της σας άρεσαν περισσότερο;
 - Ποιες θεωρείτε αδυναμίες της αφήγησης αυτής;
4. Δείτε προσεκτικά την εικονογραφημένη ιστορία του Quino στην παρακάτω εικόνα. Μπορείτε να αφηγηθείτε με λόγια όσα δείχνουν οι εικόνες;



Quino, *Ο κόσμος ανάποδα*, εκδ. Ars Longa



Διαβάζω και γράφω

1. Σας δίνεται η αρχή μιας ιστορίας: «Το πλοίο ξεκίνησε, αν και ο καιρός ήταν πολύ κακός. Από την πρώτη στιγμή άρχισα να φοβάμαι. Κοιτούσα γύρω μου...». Συνεχίστε την ιστορία περιγράφοντας ένα φανταστικό επεισόδιο σε φουρτουνιασμένη θάλασσα.

2. Αφηγηθείτε μια δραστηριότητα στη φύση στην οποία συμμετείχατε στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Το κείμενό σας θα δημοσιευτεί στο μαθητικό περιοδικό του σχολείου σας.

3. Είναι καλή η αφήγηση που κάνατε στην προηγούμενη άσκηση; • Γράψτε τα κριτήρια σύμφωνα μετά οποία θα την αξιολογούσατε.

• Αφού σημειώσετε σε συνεργασία με τον καθηγητή σας τα κριτήρια αυτά, συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με ένα ενδεικτικό (✓) στην αντίστοιχη στήλη.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ					
Κριτήρια	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
1					
2					
3					
4					
5					

• Γράψτε στη συνέχεια ένα σύντομο σχόλιο-κρίση για το κείμενό σας (2-3 σειρές).



Δ1

Στοιχεία του επιχειρήματος και μελέτη επιχειρημάτων



Ακούω και μιλώ

1. Αφού διαβάσετε το κείμενο 3, παρουσιάστε τρεις από σας το πρόβλημα στο οποίο αναφέρεται.

- Οι υπόλοιποι επισημάνετε την πιο εύστοχη παρουσίαση, αιτιολογώντας την επιλογή σας.

2. Προσέξτε πώς οργανώνει ο συγγραφέας το κείμενό του.

α. Τι περιέχει ο πρόλογος – εισαγωγή του κειμένου;

- Παρουσίαση του προβλήματος μόνο ή και προαναγγελία των όσων θα αναλυθούν παρακάτω;
- Τι ρόλο παίζουν οι ερωτήσεις που θέτει ο συγγραφέας;

β. Εξηγήστε με βάση την 4η και την 5η παράγραφο πώς μετά τη βιομηχανική επανάσταση άρχισε η μεγάλη παραγωγή προϊόντων.

γ. Ποιες συνδετικές λέξεις και φράσεις χρησιμοποιεί ο συγγραφέας τόσο μεταξύ των προτάσεων όσο και μεταξύ των παραγράφων;



Διαβάζω και γράφω

1. Μετά την προηγούμενη συζήτηση, καταγράψτε σε 3-4 γραμμές το σύγχρονο κοινωνικό πρόβλημα με το οποίο ασχολείται ο συγγραφέας στο κείμενό του.

2. Γράψτε πλαγιότιτλους σε όλες τις παραγράφους του κειμένου.

3. Με βάση τα προηγούμενα ερωτήματα, συμπληρώστε το διάγραμμα του κειμένου που ακολουθεί επιλέγοντας φράσεις-κλειδιά από το κείμενο.

A' ΠΡΟΛΟΓΟΣ

– Παρουσίαση προβλήματος →
.....
.....

– Προαναγγελία θεμάτων που θα αναλυθούν →
.....
.....

B' ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ

1. Αναφορά στο παρελθόν: αιτιολόγηση →
.....
.....

2. Μετά τη βιομηχανική επανάσταση:

3. Τι πρέπει να κάνουμε και πώς; →
.....
.....

Γ' ΕΠΙΛΟΓΟΣ

.....
.....
.....
.....

4. Ο συγγραφέας έδωσε το κείμενο 3 να δημοσιευτεί σε γνωστό οικολογικό περιοδικό, συνοδευόμενο από την παρακάτω περίληψη:

«Το κείμενο αναφέρεται στη μεγάλη κατανάλωση φυσικών πόρων σήμερα, η οποία βλάπτει το φυσικό περιβάλλον και επιβάλλει τη λήψη άμεσων μέτρων. Πιο συγκεκριμένα, στην αρχή παρουσιάζεται η κατάσταση στο παρελθόν, όταν οι άνθρωποι ζούσαν κοντά στη φύση και χρησιμοποιούσαν μόνο ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Μετά τη βιομηχανική επανάσταση όμως και την εγκατάσταση σε μεγάλες πόλεις, ανακαλύφθηκαν ποικίλες μηχανές γρήγορης παραγωγής προϊόντων, ιδρύθηκαν εργοστάσια και φτιάχτηκαν λιπάσματα και φυτοφάρμακα για αύξηση των αγροτικών προϊόντων. Τότε η βιομηχανία στράφηκε στους ορυκτούς πόρους, που δίνουν εύκολη και φτηνή ενέργεια, και εγκατέλειψε τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, που δίνουν λιγότερη ενέργεια. Το κείμενο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση προτάσεων για περιορισμό της σπατάλης πόρων, την ανακύκλωση και τη χρήση περισσότερων ανανεώσιμων φυσικών πόρων».

- Προσέξτε στην περίληψη αυτή την εισαγωγή και τους τρόπους με τους οποίους το κείμενο αποκτά συνοχή.



Οι πρώτες μου γνώσεις για το **επιχείρημα**

- Σε μια συζήτηση ή σε ένα κείμενο, για να υποστηρίξουμε τις θέσεις μας ή για να αντικρούσουμε τις θέσεις άλλων, χρησιμοποιούμε επιχειρήματα. Η χρήση επιχειρημάτων μάς βοηθάει να κατανοήσουμε ποιες θέσεις είναι ορθότερες ή πιο σημαντικές από άλλες και

κυρίως να πείσουμε τους άλλους για την ορθότητα των θέσεων μας.

- Ξεκινήσαμε με είδη απλών επιχειρημάτων, όπως τα επιχειρήματα διά μέσου παραδειγμάτων και τα επιχειρήματα με αιτίες, που είναι συνηθισμένα τόσο στις καθημερινές συζητήσεις όσο και στα «επίσημα» κείμενα, ιδιαίτερα στο χώρο των κοινωνικών και φυσικών επιστημών, όπου ανήκει το κείμενο που μελετήσαμε εδώ.



Κείμενο 9 [Πώς μπορείτε να αγοράζετε τη γη;]

[Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από την απάντηση που έδωσε ο Σιατλ, αρχηγός μιας φυλής Ινδιάνων, προς τον πρόεδρο της Αμερικής Φραγκλίνο Πιρς (1853-1857), όταν ο τελευταίος ζήτησε από το Σιατλ να πουλήσει στην κυβέρνηση τη γη του. Το κείμενο μετέφρασε ο Ζήσιμος Λορεντζάτος και το δημοσίευσε στο ΒΗΜΑ στις 16 Ιανουαρίου 1977].

Πώς μπορείτε να αγοράζετε ή να πουλάτε τον ουρανό – τη ζέστα της γης; Για μας μοιάζει παράξενο. Η δροσιά του αγέρα ή το άφρισμα του νερού ωστόσο δε μας ανήκουν. Πώς μπορείτε να τα αγοράσετε από μας; Κάθε μέρος της γης αυτής είναι ιερό για το λαό μου. Κάθε αστραφτερή πευκοβελόνα, κάθε αμμούδα στις ακρογιαλιές, κάθε θολούρα στο σκοτεινό δάσος, κάθε ξέφωτο και κάθε ζουζούνι που ζουζουνίζει είναι στη μνήμη και στην πείρα του λαού μου ιερό.

Ξέρουμε πως ο λευκός δεν καταλαβαίνει τους τρόπους μας. Τα μέρη της γης, το ένα με το άλλο, δεν κάνουν γι' αυτόν διαφορά, γιατί είναι ένας ξένος που φτάνει τη νύχτα και παίρνει από τη γη όλα όσα του χρειάζονται. Η γη δεν είναι αδερφός του αλλά εχθρός

που πρέπει να τον κατακτήσει και αφού τον κατακτήσει πηγαίνει παρακάτω. Με το ταμάχι* που έχει θα καταπιεί τη γη και θα αφήσει πίσω του μια έρημο.

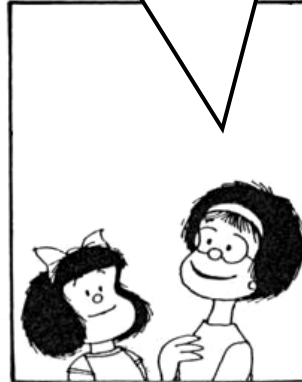


Κείμενο 10 [Τι κρίμα!]

ΠΕΣ ΜΟΥ, ΜΑΜΑ,
ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟ ΤΟ
ΜΕΡΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΑΜΕ
ΔΙΑΚΟΠΕΣ;



Α, ΥΠΕΡΟΧΟ! ...ΜΕ
ΚΑΤΙ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΕΣ
ΛΙΜΝΕΣ, ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ
ΓΥΡΩ ΤΟΥΣ ΒΟΥΝΑ
ΚΑΙ ΔΑΣΗ!



ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ ΤΑ ΕΚΑΝΕ
ΟΛ' ΑΥΤΑ ΤΑ
ΟΜΟΡΦΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ;



Ο ΘΕΟΥΛΗΣ
ΤΙΣ ΕΚΑΝΕ
ΟΛΕΣ ΑΥΤΕΣ
ΤΙΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ

* ταμάχι: απληστία, πλεονεξία.

**ΤΙ ΚΡΙΜΑ ΠΟΥ ΕΔΩ
ΤΟ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟ
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ ΤΟΝ
ΚΕΡΔΙΣΕ ΑΛΛΟΣ!**



**Quino, Μαφάλντα, αρ. 5,
μτφρ. Νίκη Τζούδα, εκδ. Πάρα Πέντε, 1991**



Κείμενο 11 [Το περιβαλλοντικό κόστος των μεταφορών]

Μια μακροχρόνια ευρωπαϊκή έρευνα (από τη χώρα μας συμμετείχε το Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου) υπολόγισε το περιβαλλοντικό κόστος των μεταφορών, το οποίο είναι τεράστιο (οι επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία κατέχουν το 95% των συνολικών επιπτώσεων).

Το περιβαλλοντικό κόστος των μεταφορών στην Αθήνα είναι υψηλότερο από παντού. Το μεταφορικό μέσο με το υψηλότερο περιβαλλοντικό κόστος είναι το πετρελαιοκίνητο ταξί· για κάθε χιλιόμετρο που διανύει ο επιβάτης του επιβαρύνεται με 0,60 ευρώ! Ακολουθούν το συμβατικό αυτοκίνητο με 0,15 ευρώ ανά επιβατοχιλιόμετρο, το πετρελαιοκίνητο λεωφορείο με 0,06 ευρώ, το βενζινοκίνητο καταλυτικό αυτοκίνητο με 0,014 ευρώ, το αυτοκίνητο υγραερίου με 0,013 ευρώ, το μετρό με 0,004 ευρώ, ενώ το τρόλεϊ έχει σχεδόν μηδενικό κόστος.

**περ. «ΟΙΚΟ»,
εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2002**



Ακούω και μιλώ

1. Υποθέστε ότι είστε ο αρχηγός των Ινδιάνων και απευθύνεστε στον πρόεδρο της Αμερικής (ΗΠΑ). Με ποια επιχειρήματα, τα οποία υπάρχουν στο κείμενο 9, θα αρνιόσαστε την παραχώρηση-πώληση της γης σας;
 - Προσέξτε το είδος-προσανατολισμό των επιχειρημάτων αυτών.
2. Κάποιοι συμμαθητές σας παρατηρούν το σκίτσο με τη Μαφάλντα, αλλά δυσκολεύονται να κατανοήσουν την τελευταία εικόνα. • Μπορείτε να τους εξηγήσετε τι εννοεί η Μαφάλντα ότι «εδώ το μειοδοτικό διαγωνισμό τον κέρδισε άλλος»;
3. Με βάση όσα διαβάσατε στο κείμενο 11, προσπαθήστε να πείσετε τους γονείς σας να μην επιλέξουν το αυτοκίνητο για τις μετακινήσεις τους, αλλά ένα μέσο μαζικής μεταφοράς.
4. Επισκέπτεστε ένα κατάστημα τροφίμων για να αγοράσετε αναψυκτικά και νερό. Ο πωλητής σας δίνει τα προϊόντα σε πλαστικά κουτιά ή αλουμινένια. Εξηγήστε του γιατί προτιμάτε τις επιστρεφόμενες συσκευασίες από αυτές της μιας χρήσης. • Μπορείτε, αν θέλετε, να υποδυθεί κάποιος από εσάς το ρόλο του πωλητή κι ένας άλλος το ρόλο του αγοραστή.



Διαβάζω και γράφω

1. Υποθέστε ότι ως πρόεδρος των ΗΠΑ απαντάτε στα επιχειρήματα του αρχηγού των Ινδιάνων. Γράψτε μία παράγραφο (60-70 λέξεις) με επιχειρήματα που θα «απαντούν» στις σκέψεις του Ινδιάνου αρχηγού.

2. Παρατηρώντας τις τέσσερις εικόνες του κειμένου 10, καταγράψτε πόσα και ποια επιχειρήματα χρησιμοποιεί η μητέρα της Μαφάλντα.

3. Γράψτε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) με την παρακάτω θεματική πρόταση. Στην ανάπτυξη (λεπτομέρειες) χρησιμοποιήστε στοιχεία και από το κείμενο 11.

Θεματική πρόταση: Ποιο μεταφορικό μέσο συμφέρει να χρησιμοποιήσω για να μη βλάπτεται το περιβάλλον;

4. Γράψτε μία παράγραφο (80 λέξεις) στην οποία θα εξηγείτε στους γονείς σας γιατί πρέπει να αγοράζουν ποτά, αναψυκτικά κτλ. σε γυάλινη συσκευασία.



Λεξιλόγιο επιχειρηματολογίας



1 Εντοπίστε και καταγράψτε λέξεις και φράσεις που χρησιμοποιούνται στα παραπάνω κείμενα επιχειρημάτων για τη σύνδεση των προτάσεων και των παραγράφων.

2 Συνεχίστε τη συλλογή λεξιλογίου, όπως στην προηγούμενη ενότητα.

Γενικό λεξιλόγιο για τη φύση	Ειδικό λεξιλόγιο για φυσικούς πόρους – ενέργεια



Δραστηριότητες παραγωγής λόγου



Ακούω και μιλώ

1. Μιλώντας προς τους συμμαθητές σας προτείνετε τους τρόπους περιορισμού της σπατάλης προϊόντων, ανακύκλωσης υλικών και χρησιμοποίησης ανανεώσιμων φυσικών πόρων, μετατρέποντας σε αποφαντικές τις ερωτηματικές προτάσεις που βρίσκονται στο τέλος του κειμένου 3.
2. Σε ποιο συμπέρασμα-πρόβλεψη για το μέλλον βλέπετε να καταλήγει ο συγγραφέας;
 - Συμμερίζετε την αισιοδοξία του για το μέλλον ή όχι;
 - Υποθέστε ότι απαντάτε στον καθηγητή σας, που έχει ανάλογες απόψεις με αυτές του κειμένου.



Διαβάζω και γράφω

Στην περιοχή σας οργανώνεται από το Δήμο και διάφορες οικολογικές ομάδες μια εκστρατεία διαφώτισης των πολιτών για τη μείωση της ρύπανσης και των σκουπιδιών. Η τάξη σας ανέλαβε να γράψει ένα κείμενο τεσσάρων παραγράφων, το οποίο θα απευθύνεται στους μεγαλύτερους συμπολίτες σας. Αφού περιγράψετε την κατάσταση, να τους προτείνετε τρόπους με τους οποίους θα βοηθήσουν να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της ρύπανσης και των σκουπιδιών στην πόλη σας.

Ε ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ

Πολυτροπικό κείμενο (συνδυάζει εικόνα και λόγο)



Κείμενο 12 [Ένας λύκος...στον υπολογιστή σας]

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ
Περιβαλλοντική εταιρεία για τη διατήρηση της αγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος

Home | Δρόμοις | Περιβαλλοντικό Κέντρο | Περιβαλλοντική Εκπαίδευση | Βαλκανική συνεργασία

Εθελοντισμός | Μικρά Άρκτος | Εκδόσεις | Υποστηρίξτε το έργο μας | Επικοινωνήστε μαζί μας

Βιντεοθήκη

Λύκος (Canis lupus)
Ο λύκος υπήρξε το σαρκοφάγο με τη μεγαλύτερη γεωγραφική εξάπλωση στον πλανήτη μας. Σήμερα έχει εξαφανιστεί από το μεγαλύτερο μέρος της προηγούμενης κατανομής του. Η αρνητική αντίληψη που έχουν οι άνθρωποι για το λύκο και η μείωση της φυσικής του λείας καθιστούν το είδος τρωτό και τη συνέχεια της επιβίωσής του προβληματική.

ο λύκος
ΣΥΜΒΟΛΟ ΔΥΝΑΜΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΕΠΙΒΙΩΝΕΙ ΣΤΗ ΦΥΣΗ ΓΙΑ ΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΥΠΗΡΞΕ ΤΟ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΞΑΠΛΩΣΗ

ΕΧΕΙ ΕΞΑΦΑΝΙΣΤΕΙ ΑΠΟ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ Ο ΛΥΚΟΣ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΚΟΜΗ

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΣΦΑΛΗΣ

αφ' εδρασφάλισουμε **μαζί** το μέλλον του

Ορεινά οικοσυστήματα
Καφέ αρκούδα
Λύκος
- Χαρακτηριστικά του Λύκου
- Παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά το μέλλον του λύκου στην Ελλάδα
- Πρόγραμμα LIFE «ΛΥΚΟΣ»
- Ο λύκος παρών στους Μύθους και τις Παραδόσεις
Αγριόγιδο
Βίδρα
Ελληνικός ποιμενικός



ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Περιβαλλοντική εταιρεία για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος

Home

Δράσεις

Εθελοντισμός

Περιβαλλοντικό κέντρο

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Βαλκανική συνεργασία

Μικρή Άρκτος

Εκδόσεις

Υποστηρίξτε το έργο μας

Επικοινωνήστε μαζί μας

βιντεοθήκη

Λύκος (Canis Lupus)

Ο λύκος υπήρξε το σαρκοφάγο με τη μεγαλύτερη γεωγραφική εξάπλωση στον πλανήτη μας. Σήμερα έχει εξαφανιστεί από το μεγαλύτερο μέρος της προηγούμενης κατανομής του. Η αρνητική αντίληψη που έχουν οι άνθρωποι για το λύκο και η μείωση της φυσικής του λείας καθιστούν το είδος τρωτό και τη συνέχεια της επιβίωσής του προβληματική.

Ορεινά οικοσυστήματα

Καφέ αρκούδα

Λύκος

- Χαρακτηριστικά του Λύκου

- Παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά το μέλλον του λύκου στην Ελλάδα

- Πρόγραμμα LIFE « ΛΥΚΟΣ »

- Ο λύκος παρών στους Μύθους και στις Παραδόσεις

Αγριόγιδο

Βίδα

Ελληνικός ποιμενικός



Κείμενο 13 [Οδηγός εναλλακτικών διακοπών]

ΟΔΗΓΟΣ... ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΗΛΙΑ

Επειδή η Μηλιά μπορεί να φιλοξενήσει μόνο τριάντα πέντε άτομα, πρέπει να κάνετε κράτηση πριν την επισκεφτείτε. Διαλέξτε βολικά και ζεστά ρούχα να πάρετε μαζί σας, γιατί έχει αρκετή υγρασία. Εφοδιαστείτε με ένα φακό για να κινείστε στον οικισμό το βράδυ.

Πώς να πάτε

Ο οικισμός της Μηλιάς βρίσκεται στο νομό Χανίων περίπου 50 χιλιόμετρα από τα Χανιά. Θα κατευθυνθείτε προς το Καστέλλι, αλλά αρκε-



τά πριν φτάσετε θα στρίψετε αριστερά προς το χωριό Καλουδιανά. Αφού περάσετε τα χωριά Καλουδιανά, Τοπόλια και Μάλι, θα στρίψετε προς το χωριό Βλάτος. Μετά το Βλάτος, περίπου πέντε χιλιόμετρα αρκετά «εύκολου» χωματόδρομου θα σας οδηγήσουν στον οικισμό.

Τι να κάνετε

Στη Μηλιά μπορείτε να μην κάνετε τίποτα και σχεδόν τα πάντα. Μπορείτε να παραμείνετε στον οικισμό παίζοντας επίτραπέζια παιχνίδια, συζητώντας, τρώγοντας και πίνοντας. Μπορείτε να διαλέξετε ένα από τα πέντε σημαδεμένα μονοπάτια που ξεκινούν από τον οικισμό και να περ-

πατήσετε από τριάντα λεπτά έως και επτά ώρες, ανάλογα τη διάθεση και τις αντοχές σας.

Πόσο θα πληρώσετε

Το «σιπτάκι» που μπορεί να φιλοξενήσει δύο άτομα θα σας κοστίσει από 47 έως 56 €, ανάλογα το μέγεθος, με πρωινό, εφόσον κάθε κατάλυμα έχει τη δική του προσωπικότητα. Το «τρίκλινο» 70 € και το «τετράκλινο» 80 €. Στην τραπεζαρία της Μηλιάς μπορείτε να φάτε πολύ καλά, με κατά μέσον όρο 10 € το άτομο. Μαρμελάδες, λάδι (πιστοποιημένο βιολογικό από τον οργανισμό ΔΗΟ) και βότανα πωλούνται επίσης στη Μηλιά.



ΟΔΗΓΟΣ ... ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΗΛΙΑ

Επειδή η Μηλιά μπορεί να φιλοξενήσει μόνο τριάντα πέντε άτομα, πρέπει να κάνετε κράτηση πριν την επισκεφτείτε. Διαλέξτε βολικά και ζεστά ρούχα να πάρετε μαζί σας, γιατί έχει αρκετή υγρασία. Εφοδιαστείτε με ένα φακό για να κινείστε στον οικισμό το βράδυ.

Πώς να πάτε

Ο οικισμός της Μηλιάς βρίσκεται στο νομό Χανίων περίπου 50 χιλιόμετρα από τα Χανιά. Θα κατευθυνθείτε προς το Καστέλλι, αλλά αρκετά πριν φτάσετε θα στρίψετε αριστερά προς το χωριό Καλουδιανά. Αφού περάσετε τα χωριά Καλουδιανά, Τοπόλια και Μίλι, θα στρίψετε προς το χωριό Βλάτος. Μετά το Βλάτος, περίπου πέντε χιλιόμετρα αρκετά «εύκολου» χωματόδρομου θα σας οδηγήσουν στον οικισμό.

Τι να κάνετε

Στη Μηλιά μπορείτε να μην κάνετε τίποτα και σχεδόν τα πάντα. Μπορείτε να παραμείνετε στον οικισμό παίζοντας επιτραπέζια παιχνίδια, συζητώντας, τρώγοντας και πίνοντας. Μπορείτε να διαλέξετε ένα από τα πέντε σημαδεμένα μονοπάτια που ξεκινούν από τον οικισμό και να περπατήσετε από τριάντα λεπτά έως και επτά ώρες, ανάλογα τη διάθεση και τις αντοχές σας.

Πόσο θα πληρώσετε

Το σπιτάκι που μπορεί να φιλοξενήσει δύο άτομα θα σας κοστίσει από 47 έως 56 € ανάλογα το μέγεθος, με πρωινό. Εφόσον κάθε κατάλυμα έχει τη δική του προσωπικότητα. Το «τρίκλινο» 70 € και το «τετράκλινο» 80 €. Στην τραπεζαρία της Μηλιάς μπορείτε να φάτε πολύ καλά, με κατά μέσον όρο 10 € το άτομο. Μαρμελάδες, λάδι (πιστοποιημένο βιολογικό από τον οργανισμό ΔΗΩ) και βότανα πωλούνται επίσης στη Μηλιά.

περ. «ΟΙΚΟ», εφημ.
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2002



Ακούω και μιλώ

1. Για ποιους λόγους τα κείμενα αυτά είναι πιο πετυχημένα με τις εικόνες που τα συνοδεύουν από ό,τι θα ήταν χωρίς αυτές;
2. Το κείμενο 12 είναι μια σελίδα του διαδικτύου. Ποιας εταιρείας την ιστοσελίδα επισκεφτήκαμε και βρήκαμε το κείμενο; • Τι είδους εταιρεία είναι αυτή; • Ποιες άλλες πληροφορίες για την εταιρεία αυτή είναι διαθέσιμες στην ίδια ιστοσελίδα;
3. Ποιο ρόλο παίζει η κεντρική φωτογραφία του κειμένου 12; • Για ποιο λόγο νομίζετε ότι την έβαλαν οι δημιουργοί της ιστοσελίδας; • Για ποιο λόγο έγραψαν τις λέξεις «λύκος», «μαζί», «μέλλον» με μεγαλύτερα γράμματα;



Οι πρώτες μου γνώσεις για την πολυτροπικότητα

Όπως είδαμε στην πρώτη ενότητα, στην εποχή μας υπάρχουν πολλά κείμενα που συνοδεύονται από εικόνες, χωρίς τις οποίες δεν έχουν νόημα μερικές φορές ή δε μεταφέρουν αποτελεσματικά το μήνυμά τους. Η εικόνα, δηλαδή, συχνά συμπληρώνει το νόημα των λέξεων (ιδιαίτερα όταν το κείμενο μας δίνει πληροφορίες) ή ενισχύει το μήνυμα που επιδιώκει να μεταφέρει το κείμενο (συνήθως σε διαφημίσεις ή αφίσες ευαισθητοποίησης σε κοινωνικά ζητήματα) ή κάνει απλώς πιο ελκυστικό το κείμενο. Υπάρχει βέβαια και η περίπτωση οι λέξεις να επεξηγούν απλώς την εικόνα, οπότε η εικόνα παίζει τον κύριο ρόλο, ενώ το κείμενο το βοηθητικό.



Διαβάζω και γράφω

1. Ποιες από τις λειτουργίες της εικόνας, τις οποίες διαβάσατε παραπάνω (*Οι πρώτες μου γνώσεις για την πολυτροπικότητα*), επιτελεί κάθε εικόνα από αυτές που συνοδεύουν τα κείμενα 12 και 13;

2. Βρείτε φωτογραφίες και χάρτη μιας ήσυχης παραλίας από τη μια και ενός πολυσύχναστου τουριστικού θέρετρου από την άλλη.

- Γράψτε τα αντίστοιχα κείμενα και φτιάξτε δύο αποσπάσματα οδηγών διακοπών που να έχουν τη μορφή του κειμένου 13. Τα κείμενά σας θα ενσωματωθούν σε πόστερ που φτιάχνει η τάξη σας (βλ. *Διαθεματική εργασία* στο τέλος της ενότητας).



Διαθεματική εργασία

«Ήσυχες γραφικές παραλίες ή πολυσύχναστα τουριστικά θέρετρα;»

- ▶ Από περιοδικά, εφημερίδες, τουριστικούς οδηγούς, λογοτεχνικά έργα, εγκυκλοπαίδειες, το διαδίκτυο σχολικά βιβλία Ιστορίας και Γεωγραφίας, βρείτε κείμενα και εικόνες, φωτογραφίες και σκίτσα που να αφορούν ήσυχες παραλίες από τη μια και παραθαλάσσια μέρη με μεγάλη τουριστική κίνηση από την άλλη. Χωριστείτε σε ομάδες.

1η ομάδα: Οργανώστε το υλικό που θα βρείτε, βάλτε τίτλους, προσθέστε σχόλια στις εικόνες, γράψτε τις δικές σας περιγραφές στα τοπία και φτιάξτε ένα πόστερ / μία αφίσα για την τάξη σας.

2η ομάδα: Γράψτε ένα κείμενο 2-3 παραγράφων με επιχειρήματα υπέρ των διακοπών σε ήσυχες γραφικές παραλίες και ένα άλλο υπέρ των διακοπών σε πολυσύχναστα τουριστικά θέρετρα.

• Στη συνέχεια αξιολογήστε τα κείμενα αυτά, διαλέξτε τα δύο πιο αποτελεσματικά, με βάση κριτήρια τα οποία θα συμφωνήσετε με τον καθηγητή σας, και προσθέστε τα στην αφίσα.

3η ομάδα: Ρωτήστε 100 ανθρώπους από το σχολικό, το οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό σας περιβάλλον αν προτιμούν διακοπές σε μια ήσυχη γραφική παραλία ή σε ένα πολυσύχναστο τουριστικό θέρετρο. Αποδώστε το αποτέλεσμα σχηματικά είτε με ένα ραβδόγραμμα είτε με μία πίτα είτε με οποιαδήποτε άλλη μαθηματική παράσταση θέλετε, αξιοποιώντας γνώσεις και υλικό από το μάθημα της Πληροφορικής. Εξηγήστε με ένα σύντομο συνοδευτικό κείμενο τι παρουσιάζει η παράσταση που θα φτιάξετε και προσθέστε τη στην αφίσα.

► Μην ξεχάσετε, επίσης, να βάλετε τους δύο οδηγούς διακοπών (*Πολυτροπικότητα, Διαβάζω και γράφω, ερώτ. 2*) που φτιάξατε.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Υπάρχουν τρία είδη κειμένου:

α.

β.

γ.

► Η περιγραφή συνδέεται με το

▶ Σε ένα κείμενο μπορεί να περιγραφεί ένα τοπίο

.....
.....
.....

▶ Η αφήγηση συνδέεται με το
και χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι η χρήση λέξεων
ή φράσεων που δείχνουν

.....
.....

▶ Κείμενα επιχειρημάτων χρησιμοποιούμε για να

.....
.....

▶ Πολυτροπικά ονομάζονται τα κείμενα που
συνδυάζουν

.....

▶ Με την περίληψη το βασικό
περιεχόμενο ενός κειμένου.

▶ Για να γράψουμε την περίληψη ενός κειμένου: (βάλτε
στη σωστή σειρά τα βήματα που ακολουθούμε)

α. υπογραμμίζουμε τις βασικές λέξεις κάθε
παραγράφου,

β. εντοπίζουμε το κεντρικό θέμα του κειμένου,

γ. γράφουμε την περίληψη,

δ. γράφουμε πλαγιότιτλους σε κάθε παράγραφο,

ε. διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 1ου ΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
1η ΕΝΟΤΗΤΑ Οι πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο ...	8
A. Εισαγωγικά κείμενα	10
B. Επικοινωνία	15
B1. Παράγοντες της επικοινωνίας.....	15
B2. Κώδικες επικοινωνίας.....	21
Γ. Είδη προτάσεων.....	25
Γ1. Είδη προτάσεων ανάλογα με τα συστατικά τους	25
Γ2. Είδη προτάσεων, σημασία τους και σημεία στήξης	29
Δ. Λεξιλόγιο.....	35
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου.....	37
Διαθεματική εργασία	39
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	40
2η ΕΝΟΤΗΤΑ Επικοινωνία στο σχολείο	42
A. Εισαγωγικά κείμενα	44
B. Είδη προφορικού και γραπτού λόγου.....	50
B1. Προφορικός λόγος	50
B2. Γραπτός λόγος	52
B3. Γλωσσική ποικιλία – Μέσο και περίσταση επικοινωνίας.....	59
Γ. Η παράγραφος.....	65
Δ. Λεξιλόγιο	69
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	71
Διαθεματική εργασία	73
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	74

3η ΕΝΟΤΗΤΑ Ταξίδι στον κόσμο της φύσης.....	76
A. Εισαγωγικά κείμενα.....	78
B. Περιγραφή	85
B1. Στοιχεία περιγραφής.....	85
B2. Είδη περιγραφής.....	88
B3. Λεξιλόγιο περιγραφής	91
B4. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου.....	92
Γ. Αφήγηση.....	93
Γ1. Στοιχεία αφήγησης	93
Γ2. Είδη αφήγησης	98
Γ3. Λεξιλόγιο αφηγηματικών κειμένων.....	101
Γ4. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου.....	102
Δ. Επιχειρηματολογία	104
Δ1. Στοιχεία του επιχειρήματος και μελέτη επιχειρημάτων	104
Δ2. Λεξιλόγιο επιχειρηματολογίας.....	111
Δ3. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου.	112
Ε. Πολυτροπικότητα	113
Διαθεματική εργασία	118
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας.....	119

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).



Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

